

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Бакалаврська робота
ПРИКЛАДНА РОЛЬ ЛЯЛЬКОВОГО ТЕАТРУ У ДОШКІЛЬНОМУ ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ
Новак-Юско Тімеа Степанівна

Студентка IV-го курсу
Спеціальність: 012 Дошкільна освіта
Освітній рівень: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри
Протокол № 1/2019

Науковий керівник:

Габода Єва Бейлівна,
ст. викладач

Завідувач кафедрою _____

Біда Олена А.
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2020 року

Протокол № _____ / 201_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра педагогіки та психології

Бакалаврська робота

ПРИКЛАДНА РОЛЬ ЛЯЛЬКОВОГО ТЕАТРУ У ДОШКІЛЬНОМУ ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Освітній рівень: бакалавр

Виконав: студентка IV-го курсу

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Новак-Юско Тімеа Степанівна

Науковий керівник: Габода Єва Бейлівна,
ст. викладач

Рецензент: Ешпан М.С

викладач

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Az alkalmazott bábjáték szerepe az óvodai nevelésben

Szakedolgozat

Készítette: Novák-Juszko Tímea

IV. évfolyamos Óvodapedagógia

szakos hallgató

Témavezető: Gabóda Éva

főiskolai adjunktus

Recenzens: Espán Margaréta

tanár

ЗМІСТ

Вступ.....	6
I. Роль лялькової гри в житті людини.....	9
1.1. Походження лялькового мистецтва.....	9
1.2. Особливості та педагогічне значення ляльок.....	11
1.3. Педагогічна гра лялюку процесі навчання.....	13
II. Ляльковий спектакль, як ефективний інструмент для виховання дітей.....	16
2.1. Види ляльок, що використовуються в дитячому садку.....	17
2.2. Способи виготовлення ляльок.....	20
2.3. Гра ляльок виховательки.....	24
2.4. Маріонетки і дитина. Дитяча лялькова гра.....	29
2.5. Роль ляльок у розвитку рідної мови.....	33
III. Застосування гри ляльок у Галоцькому навчально-виховному комплексі.....	35
3.1. Презентація місця дослідження.....	35
3.2. Умови проведення дослідження.....	36
Висновки.....	44
Резюме.....	46
Список використаної літератури.....	48
Список малюнків.....	50
Форма анкети.....	50
Додатки.....	52
Заява.....	64

TARTALOM

Bevezetés.....	6
I. Bábjáték szerepe az ember életében.....	9
1.1. Bábművészet eredete.....	9
1.2. A bábjáték sajátosságai és pedagógiai jelentősége.....	11
1.3. A pedagógiai bábjáték a nevelőmunka folyamatában.....	13
II. Bábjáték, mint az óvodai nevelés hatékony eszköze.....	16
2.1. Óvodában használt bábtípusok.....	17
2.2. Bábkészítés elkészítésének módjai.....	20
2.3. Az óvónő bábjátéka.....	24
2.4. A báb és a gyermek. A gyerekek bábjátéka.....	29
2.5. A bábjáték szerepe az anyanyelvi beszédfejlesztésben.....	33
III. Alkalmazott bábjátékok alkalmazása a Gállocsi Oktatási - Nevelési Komplexumba.....	35
3.1. A kutatás helyszínének bemutatása.....	35
3.2. A kutatás megvalósításának körülményei.....	36
Összefoglalás.....	44
Ukrán nyelvű összefoglalás.....	46
Irodalomjegyzék.....	48
Ábrák jegyzéke.....	50
Kérdőív nyomtatványa.....	50
Melléklet.....	52
Nyilatkozat.....	64

BEVEZETÉS

A bábjáték sokoldalúan fejleszti a gyermek személyiségét. Pozitív hatása miatt javasolt az óvodai nevelésben gyakran alkalmazni. A gyermek számára elsősorban játékot, örömet jelent, azonban a bábozás bővíti az ismereteit és szókincsét, segítséget nyújt a kapcsolatteremtésben, hat az érzélemvilágára, nagy hatással bír a beszéd kialakulására, beszédfigyelemre szoktatja, képessé teszi az együttműködésre, fejleszti a figyelmét, emlékezetét, problémamegoldó képességét. A bábok elkészítése javítja a gyermekek finommotorikáját, esztétikai érzékét, formaérzékét. A bábjáték megfelel a gyermek vizuális beállítottságának, lelkének, gondolkodásmódjának, és mozgásos élményt biztosít számára. A báb megelevenedése varázslatos hangulatot teremt, ami akkor is érvényes, ha azt ő maga készítette. A báb a gyermek számára élőlény, ugyanolyan tulajdonságokkal rendelkezik, mint maga a gyermek, saját hangján beszél. A jó bábdarabok segítik az érzelmek kivetítését, lehetőséget kínálnak az elfojtások, vágyak, indulatok kiélésére. Mintákat is kínálnak az erkölcsi és társadalmi normák elsajátítására, a jó és rossz megítélésére. A gyermek bábjátéka visszajelzés a pedagógusnak is, hiszen segít megítélni a gyermek mozgásfejlettségét, megfigyelő képességét, figyelemtartósságát, beszédfejlettségét, személyiségét, gondolkodását (Pázmány-Ingaták, 2016).

Szakdolgozatom aktualitását az adja, hogy az alkalmazott bábjáték mindenkor nagy segítség különböző nevelési helyzetekben, a konfliktusok megoldásában hangsúlyos szerepet kapnak. Ebből kiindulva a bábjáték szerepét vizsgálom óvodai környezetben. Célom, hogy megfigyeljem és betekintést nyerjek az óvodai bábjátékokról és, hogy milyen gyakoriságban van jelen a bábjáték alkalmazása az óvodáskorú gyermekek körében. Az általam kiválasztott intézmény, ahol a kutatásomat végeztem, a Gálócsi Oktatási-Nevelési Komplexum.

Az alkalmazott bábjáték alkalmazhatósága kapcsán hipotézisem a következő:

- 1) feltételezem, hogy a bábozás személyesebbé teszi a kapcsolatokat, közvetlenebbé és könnyebbé teszi a kommunikációt gyermekek és gyermekek, valamint gyermekek és felnőttek között, bővíti a gyermekek szókincsét; feloldja a gyerekekben lévő gátlásokat;
- 2) segít elsajátítani bizonyos viselkedési formákat, erkölcsi normákat tanít,
- 3) a bábjáték inkább az óvodai közegben van jelen, otthon a szülők nem alkalmazzák még az óvodai jó tapasztalatok ellenére sem.

Kutatásomat a résztvevő megfigyelés, és kérdőíves felmérés, valamint önálló kísérletezés (bábjáték-bemutató, spontán helyzetek kialakítása, eszköz-készítés) módszerével végeztem.

A szakdolgozatom elméleti részének megírásakor az alábbi szakirodalomra támaszkodtam, amelyek az óvodáskorú gyermekek személyiségfejlődését elemzik a bábjáték élményének, hatásának során. Alapvető ismereteket és módszertani javaslatokat szerezhettekünk

Domány Mária, Klárikné Varga Katalin, Tekes Zsuzsanna, Csombok József és Székely Andrea, valamint Mészáros Vincéné műveiből.

Az ének, a zene és a bábjáték hatása a gyermek személyiségfejlődésére című összefoglaló munkában Klárikné Varga Katalin és Tekes Zsuzsanna arról ír, hogy a bábjáték egyidős az emberi kultúrával és a művészetek megjelenésével. Olyan értéke az emberi kultúrának, amely erőteljesen formálta a felnövekvő nemzedéket, s azokat is, akik ezt közvetítették. A bábjáték világa öntörvényű, szimbolikus, harmonizál és igazodik a gyerekek lelkivilágával, alkotóelemei a dráma a mozgás, a beszéd, a zene a képzőművészet és a tánc. Ugyanakkor a „lehetetlenség” művészete is, mert a képzelet a holt anyagban megtalálja és meglátja a megelevenedő formát, a jelképet az embert és annak világát. A bábjáték minden mozzanatának a mese a játék a szituáció igazságát kell szolgálnia, ahol győz a jó, és a rossz csak vesztes lehet. A bábjáték a maga sajátos varázserejével, olyan komplex módon hat a gyerekre, amelyet ebben az életkorban semmilyen eszközzel vagy eljárással nem lehet megismételni. Nevelő hatása a gyermeklelektani jellemzőihez és érzelmi sajátosságaihoz illő formanyelvében van. Ennek felismerése segít bennünket abban, hogy értelmét és akaratát a megfelelő mértékkelés eredménnyel fejleszthessük (Klárikné-Tekes, 2009).

Domány Mária A bábjáték varázsa című munkájában kifejti, hogy a bábu a gyermek élő barátja. Mellette, vele játszva fejlődik ki tevékenysége, és alakulnak ki kapcsolatai a környező világgal. A bábu életét a maga fantáziájával tölti ki, és külalakját a maga fejlődési fokának megfelelően formálja meg. A gyermek tudatában nincs pontos határ a valóság és a képzelet világa között. A valóság és a képzelet a gyermek számára egyenértékű. Tudatában a lehetséges és a lehetetlen összefonódik, és egységet alkot. A bábuk külön varázsa az, hogy ugyanolyan tulajdonságaik és igényeik vannak, mint magának a gyermeknek. Ugyanakkor különös, hogy nemcsak a gyermekekre hatnak, nemcsak őket vonzzák, hanem a felnőtteket is. Az óvodáskorú gyermek bábélménye gyökeresen különbözik minden más korosztályétól. Az 1-7 esztendő közötti gyermek számára a bábu élőlény, „aki” saját hangján beszél, saját erejéből mozog, és a jelenet, amelyet bábok játszanak el, maga a valóság. A gyermek számára főleg állatbábót válasszunk, mert nagyon szereti az állatot, amelyet sokszor épp olyan tehetetlennek, kiszolgáltatottnak érez, mint önmagát. Bele is éli magát az állat szerepébe, de ugyanakkor az állat mégsem gyermek, mégsem vetélytárs. Könnyebb megfogadni a szavát, illetve követni példáját. Rendkívül fontos, hogy a bábu puha, kellemes tapintású anyagból készüljön (Domány, 2001, 99).

A bábjáték didaktikai alkalmazásának alapja az, hogy felkelti az érdeklődést és biztosítja a gyermekek spontán figyelmét. A vizuális élmény segíti a tartalmi, logikai összefüggések megértését, s amellet egy tantárgyat is vonzóvá varázsolhat. Csombok József Alkalmazott

bábjáték a pedagógiai munkában című írásában kifejti még, hogy a tárgyak, dolgok tulajdonsága, célja, jellegzetessége szemléletessé válhat egy bábjátékos cselekménysor élményén át. Változatossá teszi az alkalmazott módszereket. E játékokra a nevelőnek előre fel kell készülnie, de részletjátékokba bevonhat gyermekeket is. Minden esetben az a helyes, ha minél inkább aktivizálja a játék a két gyermekeket, akár csak olyan formában is, hogy a látottakat élénken, érdeklődéssel és átéléssel fogadják be, vagy beszélnek meg utána. A nevelési és didaktikai tartalom képszerűen, sokoldalú érzékszervi hatást biztosítva jelenik meg a gyermek előtt. A báb minden esetben rokonszenves a gyermek számára, már megjelenésével biztosítjuk az érzelmi kapcsolatot annak a feladatnak elérésére, melyet magunk elé tűztünk (Csombok, é.n.,5).

A bábjáték komplex színházművészeti ág, amelyben az irodalom, a képzőművészet, a zene, a mozgás- és színművészet sajátos integrációban fonódik össze, ennek eredményeként autonóm műfajként tartjuk számon. Szentirmai László Élmény és nevelés című könyvében kifejti még, hogy a bábu maga plasztikai alkotás, lényegében ember által megmozdított szobor, amely a színpadon mozogva „élővé” válik. Innen nézve csaknem minden tárgy rendelkezik a bábbá válás képességével, főként azok, amelyek szimbolikus jellege kézenfekvő. A bábu végül is forma, konstrukció, amelyet a képzőművészet törvényeire figyelve alkotnak meg. A bábok, kellékek és a díszletek együttesen – főként a mesterséges megvilágítást is figyelembe véve – egy céltudatosan komponált, színes világot alkotnak, amelyben csak a színelmélet által vizsgált és leírt törvényszerűségek érvényesítésével érhető el a kívánatos eredmény (Szentirmai, 2004,1-17).

I. BÁBJÁTÉK SZEREPE AZ EMBER ÉLETÉBEN

Bábjátéknak nevezünk minden olyan játékot, amely valamilyen eszköz vagy tárgy megmozgatásával életre kel, szerepet játszik és megpróbál kifejezni valamit. Ezek az eszközök nemcsak tárgyak lehetnek, hanem a test, a kéz különbözőrészei is, amelyek mozgással egy-egy figurát, hangulatot próbálnak kifejezni. Ez a különös életre keltés az animáció-átlekesítés, amely a bábjáték legfontosabb eleme. A bábjátszás, a bábozás az emberi közösségi művelődési és művészeti tevékenység egyik nagy hagyományokkal rendelkező ága. A pedagógiai bábjáték eszköze a nevelési folyamatnak óvodában, iskolában és az iskolán kívüli művelődésben. Komplex tevékenység, mely egyszerre foglalja magába az irodalmi, anyanyelvi, képzőművészeti, zenei, mozgásos-táncos nevelés feladatait. Segítségével formálható a gyerekek erkölcsi értékrendje, esztétikai érzéke, közösségi beállítódása (Székely, 2006, 9).

1.1. A bábművészet eredete.

A bábjáték a művészet ősi ága. A bábművészet a színpadi ábrázolás formáival egyenrangú művészet. A bábjáték színjáték, amelyben az eleven embereket mozgatható bábuk helyettesítik. Bármilyen életkorú néző számára színvonalas szórakozást és maradandó élményt képes nyújtani. Őshazáját a legtöbb kutató Keletre teszi, de már a legrégebb idők óta kezdve a Nyugaton is volt fejlett bábjáték. Nem kizárólagosan gyermekműfaj, sőt igen előkelő helyet foglal el a művészetek között, s öröklétének titka, hogy e műfajban mindig az emberre osztják a főszerepet. Jelen van minden korban, minden nép kultúrájában jelentős szerepe volt, van és lesz. Több ezer éves életútja elején emberfölötti lényeket, isteni ősokeket, babonákat, mágiát, különböző misztériumokat testesített meg. Megtaláljuk a vallásokban, a karneválokon, a néphagyományokban, de ott voltak a bábok a királyi udvarokban és a nép szórakoztatására a piactereken is (Domány, 2001, 5).

A bábjáték a XVII-XVIII. században élte igazi virágkorát. A XX. században Európa szerte újra felfedezték ezt az egyedülálló, páratlan művészi lehetőséget Magyarországon a középkor elején jelent meg a bábjáték, és ettől kezdve minden korban kedvelt volt. Bár művelődéstörténeti szempontból nagy jelentőségű, távolról sincs akkora hatással a magyar kultúra fejlődésére, mint külföldön. Ennek oka talán a magyar nép jellemében keresendő, melynek a szentimentalizmusra, regényességre, s főképp az aprólékos munkában való elmélyülésre nincs hajlama – vélik a korabeli szakértők. A tudományos érveléssel ellentétben néhány évtizeddel ezelőtt a honi bábjátszás fellendülését lehet megfigyelni. Számtalan mesejáték, feledhetetlen figura bizonyította, hogy szükség van ezekre a nagyon is emberi

játékokra. Komplex hatása abban rejlik, hogy sokféle képességet fejleszt, annak is, aki nézi és annak is, aki játssza. Képekben gondolkodik, de erős dramaturgiára épül. Művészeti hatásán és az audio-vizuális élmény örömén kívül sokoldalú – diagnosztikai, pedagógiai és terápiás célú – felhasználási lehetősége sem elhanyagolható. Főként a gyermekek pszichés problémáinak megoldásában bír nagy jelentőséggel, felmérhetetlen hatása van az oktatásban, nevelésben, hiszen a kedves figurák hűen és maradandóan közvetítik a pedagógus által átadott ismereteket (Domány, 2001, 6).

A bábművészet lételeme a többrétegűség. Első rétege maga az előadás, mely lezárt „tárgyi” alakját akkor veszi fel, amikor az alkotók a nézők elé tárják művüket. Második rétege a bábnek, mint tárgynak és mozgatójának, a bábjátékosnak a viszonya. Az előadás függ kettőjük egyensúlyától, egymásba ereszkedésüktől, transzformációik sorától, egylényegűségük létrejöttétől. A mozgató és a mozgatott tárgy közös energiamezőjében létre kell jönnie egy harmadiknak, az ábrázolt alaknak ahhoz, hogy a báb tárgy testté, azaz drámai alakká váljék. Harmadik rétege a báb-bábos és néző (befogadó) kapcsolatrendszer, ami specifikumok sorozatát tárja fel, akár a lélektani, a szemiotikai, az antropológiai vagy az esztétikai dialektusok oldaláról közelítünk (e tárgykör a befogadás-esztétikai látásmódok felfedezését célozza meg). Negyedik – leginkább műfajspecifikus – rétege a tárgy, a báb használata. A bábszínpadon a néző egyszerre és egy időben érzékeli az ábrázolást és ábrázolót, nincsen meg a szerep és a szereplő együttes érzékelésének kettős élménye. A néző közvetlenül a színpadi alakká már átlényegült anyaggal találkozik, magával a szereppel. Nem vesz részt az átalakulás folyamatában (Henryk Jurkowski, 1996, 2-6).

A bábművészet lényeges összetevői nem a dráma cselekvése rajzolja ki a néző szeme előtt a karaktert, hanem a bábtervező és bábkészítő az, aki a konkrét alkotás során létrehozza, megfaragja a bábót, és ezáltal megteremti a karaktert is. A forma már akkor hordozza lényegét, amikor manuálisan létrehozzák, anyaggá formálják. Létének egyik legfőbb szervező ereje maga a báb tárgy anyagi természete, külső formája. A bábművészetben ezért műfaj-specifikus a bábjáték (mint drámai cselekmény) és a bábkészítés (mint kézműves, tárgyalkotó tevékenység) egymásra utaltsága, egymásra épülése. Az alkotói folyamat csak azáltal lehet teljes. A báb külső formája révén azonnal jellé válik, a báb figurája elkészültétől már kész karakter. A színész nem tud olyan mértékben átalakulni, más lényegűvé válni, mint a bábszínpad szabadon formált matériája. A bábeszközök transzformálódási képessége terjeszti ki a bábszínház megjelenítési körét a fantasztikum területére. Akár a színházművészet, a bábjáték is nem csak a tárgyi valóságot tudja ábrázolni, de képes perszonalifikálni a képzeletszülte lényeket, az elvont képzeteket, az ideákat is, és magától értetődő természetességgel realizálhatja az egész mesei

csodavilágot. A bábművészetben nem a színész teste-lelke a fő ábrázolóeszköz, hanem az anyag, a fizikai matéria. A bábszínpadon megváltoztatható, felbontható az élősínpadi cselekményben érvényesülő racionális ok-okozati elv. Adott dramaturgiai szabályok, illetve játékmód konvenciói mellett, érvényteleníthető minden racionális törvény a bábjáték terében (Henryk Jurkowski, 1996, 2-6).

1.2. A bábjáték sajátosságai és pedagógiai jelentősége

Németh Antal így határozza meg a bábjátékot: „A bábjáték az emberi szellemnek a színjátszással rokon ősrégi alkotása, színjáték, ahol az eleven embereket mozgatható bábok helyettesítik.” A bábjáték önálló műfaj, egyenrangú társa a színművészet minden ágának. A komplexitás és formai gazdagság ugyanúgy jellemzője, mint a színjátéknak. E műfaj leglényegesebb lételeme, amely megkülönbözteti minden más színházi formától a bábtárgy használata. Az előadásban, a játékban a színész vagy játékos helyett egy bábu látható. A játékos személy elsősorban a tárgyon keresztül manifesztálódik, és ennek a tárgynak központi szerepet tulajdonít. A XX. század második felében a bábművészetben egyre jobban felerősödött a tárgykezelésben, és a bábtárgy és színész kapcsolatában az a megoldás is, amikor a bábu és mozgatója egy élő színésszel került szituációba. Ebben a viszonyrendszerben a bábu helyettesít is, de az élő színésszel azonos pozíciót képvisel. A bábjáték a dráma műnemén belüli gyűjtőfogalom. A műfaji sajátosságok szerint négy kategóriát foglal magába: a művészi-, vásári-, népi-, alkalmazott bábjátékot. Az első három a színjátékból származtatott műfaj, a negyedik a bábos művészi specifikumok alkalmazása révén az emberi viselkedés végiggondolásának, elemzésének egyik formája, módja –, a személyiségfejlesztés eszköze. A négy kategória megkülönböztetését leginkább a bábtárgy használatának funkciója indokolja (Láposi-Arany, 2013, 4).

A bábjáték pedagógiájának meghatározott tényezői vannak. Egy komplex tevékenység, mert nem nélkülözhet társzművészeti tevékenységeket, képes ezeket egységes egészévé ötvözni. Mint játék a gyakorlást, a fikciót, a konstrukciót is magába foglalja (Arany, 1983.)

A bábjáték képszerű, s ezért megfelel bármely életkorban a gyermekek vizuális beállítottságának. Dramatikus, s ezért megfelel a gyermeki pszichének, a gyermeki világtérből kibontható kognitív funkcióknak. Mozgásra épülő cselekménykifejtés, a mozgásos komponensek erős jelenléte jellemzi, és ez megfelel a gyermeki vitálisnak. Jelképes, ezért megfelel a gyermek analógiás, jelképes gondolkodásának. „Csodálatos”, mert képes a csodákra, az élettelen tárgy megelevenítésre, a tárgyak konkrét átalakulására, a nyílt színen történő átváltozásra, az „reverzibilitásra”. Ez megfelel az érzelmek kivetítésének. A bábjáték pedagógiája kettős

természetű is lehet. A bábjátékos szereplés nem a megszokott nyilvános szereplés, ahol az ember a fizikai valóságban jelenik meg a közönség előtt, hanem a bábuval személyiségében és alakjában azonosult „én”-jét mutatja. Ez minden másfajta szerepléstől eltérő művészi és lélektani helyzetet teremt: én szerepelek egy másik testtel és másik „én”-nel azonosulva, úgy mutatom meg magam, hogy „rejtve” is maradok (Polcz, 1974).

Az óvodai nevelés programja a játék, és ezen belül a bábjáték. A bábjáték az óvodai játékok sorába tartozik, mégis olyan sajátosságokkal rendelkezik, amelyek megkülönböztetik a többi játéktól. Vonzóereje és pedagógiai jelentősége ezekben a jellegzetes tulajdonságaiban rejlik. Közülük az óvodában a leglényegesebbek a következők. A bábu- holt anyagból életrekeltett „lény”, amivel a gyermek tökéletesen azonosul. A kézre húzott bábú nem tőle független, hanem vele azonos személy. Az a tudat, hogy a kívülállók nem őt, hanem a bábót látják, arra figyelnek, a gyermekben feloldja esetleges gátlásait, és a bábút beszélgetve a kitárulkozás örömeivel mondja el vágyait, sérelmeit, szorongásait, élményeit, és a szubjektív véleményét az őt környező világról. A bábu mögé rejtőzött gyermeket a játék megbátorítja, önbizalmát felfokozza, és olykor magatartásra készíti. A bábjáték érzelmi úton vezeti be a gyermeket az esztétikai élmények világába, miközben számos lehetőséget nyújt kreativitásának kibontakozására. A bábbal szerepeket lehet átélni, és így a bábjáték segíti a művészi átélést, amelynek során a gyerekek megízlelik a katarzis élményt is. A bábjáték szabad teret biztosít a képzelet, fantázia számára. Fantáziája egyezik a bábszínpad mesevilágával. A bábjátékban a beleélés lehetőséget nyújt a gyermek számos megfigyelése, tapasztalata kifejezésére. A bábozással járó sokirányú tevékenység számtalan készség kialakulását, fejlesztését segíti elő. Fejleszti a gyermek érzékeit: a bábjátéknál mozgás és szó egybekapcsolásából alakul ki a játék, s ez a két tevékenység fejlesztő hatással van a gyermek szem-kéz mozgásának összerendezésére és a beszédkészség fejlesztésére egyaránt. Komplex hatása abban rejlik, hogy sokféle képességet fejleszt, annak is, aki nézi és annak is, aki játssza. Képekben gondolkodik, de erős dramaturgiára épül. Van a bábjátéknak egy lehetősége: népművészetünk szín és formavilágának cselekvésen át történő megismertetése és megszerettetése. Ez szorosan kapcsolódik a hazaszeretetre nevelés feladatához. A népművészet hatását csak akkor tudjuk nevelésünkben érvényesíteni, ha az óvónő nemcsak szereti, de ismeri is hagyománykincsünket. Obrazcov, a kiváló szovjet bábművész és pedagógus volt az első, aki felhívta a figyelmet a bábjáték közösségformáló erejére. A bábjátéknak jelentős a szerepe az oktatás folyamatában is, a kötelező és a kötetlen foglalkozásokban egyaránt. Az esztétikai hatás ezekben is megszabja alkalmazási körének határait, és megóvjaa a bábót attól, hogy formális eszközzé váljék az óvónő kezében. A báb esztétikai jellegéből adódik az a sajátossága, aminek segítségével a tárgyi és erkölcsi világ

kimeríthetetlen szépségét hozza közel a gyermekhez. A bábjáték nem alkalmi vagy időszakonkénti szórakozás, sem pusztán oktatási módszer, hanem sajátos hatású játék az óvoda mindennapi életében (Mészáros -Kisné Polyák, 1975, 7-12).

1.3. A pedagógiai bábjáték a nevelőmunka folyamatában.

A bábjáték bizonyos értelemben leszűkítettebb terület a pedagógiai bábjáték, amelynek első élményei az óvodában történnek. A tudatosan alkalmazott pedagógiai bábjáték módszere nem tekint nagy múltra, de a jelentőségét aláhúzza az, hogy az utóbbi években egymástól távolos országok figyeltek fel a bábjáték sokoldalú nevelő hatására és lehetőségeire (Bakkay, 1974, 27).

Az alkalmazott bábjáték halmazához tartozik a pedagógiai bábjáték. Ez nem a reprodukcióra irányuló, a bábjáték céljellelű funkciójára építő tevékenység. A pedagógiai bábjáték eszköze a nevelési folyamatnak. A pedagógiai bábjáték jelen lehet a csoportban, csoport előtti megnyilatkozást előkészítő és megvalósító játékokban: önismereti játékokban, az érzékszervek által felfogott érzetek megfogalmazásban, saját élethelyzet megjelenítésében, spontán improvizációkban (egyéni, és páros munkában, kiscsoportban), megadott szöveggel megélhető etűdökben (egyéni, és páros munkában), konfliktusos helyzetekre összeállított etűdökben. Jelen lehet még a kifejező közlés megalapozásában: beszédre, párbeszédre készítő játékokban, mozgást és szöveget összekapcsoló játékokban, pontos beszédet, kiejtést, szóformálást, hanglejtést kívánó játékokban, folyamatos, kifejező beszédet követelő játékokban, helyzetgyakorlatokban, verselésben. Memóriát, koncentrációt fejlesztő, később mozgás és figyelemösszpontosító szöveges játékokban is jelen van: mondókákban, versekben, kiszámolóknak, népi gyermekjátékokban, ritmusos/dalos páros és csoportos játékokban, összetett, több érzékre koncentráló, térkitöltő, térkihasználó gyakorlatokban. A rögtönzést és a másokkal való együttműködést megalapozó és képességfejlesztő játékokban, fantáziajátékokban: utánzó játékokban, adott szituációban állatok, növények (megszemélyesítésen alapuló) megjelenítésében, mások tevékenységének, megnyilatkozásainak utánzásában, szituációs játékokban, létező és nem létező (mesei, földönkívüli stb.) lények megjelenítésében, belső képek szöveggel/mozgással való megjelentetésében, spontán vagy előzőleg rögzített cselekményváz alapján feszültséggel teli helyzetek megjelenítésében (mikro- és kiscsoportos forma), egyszerű elemekből építkező cselekménysor létrehozásában. Jelen van játék helyzetek során is: a beszéd, az ének és a mozgás összekapcsolásában, valamint a szerkezet és a részletek megfigyelésében, tudatosításában, a kezdet és vég, a rész és az egész viszonylatában, szereplők, főhősök, cselekmény, szándék, feszültség, fokozás, konfliktus, szokásjátékok, szertartások szereplői kapcsán. Dramatizálásban, adott szöveges nyersanyagok színpadra, bábszínpadra adaptálásában,

például: szerepjáték tárgyakkal – szokásjátékok (pl. lakodalmás), játék átalakított tárgyakkal – tárgyjáték adott történetre, csoportos életjáték, ismert történet eljátszása, újsághír „átdolgozásának” megjelenítése, egyszerű magatartásformák és azok reakciói egy adott csoportban – játék (Láposi-Arany, 2013, 8).

A pedagógiai bábjáték a pedagógus és a gyermek folyton megújuló, olyan egymásra ható tevékenysége, amelyben a gyermek az elsődleges. A művészi bábjáték célja az, hogy készítse és megtanítsa a gyermekeket a bábu helyes mozgatására, azért, hogy a bábu segítségével dalokat, verseket, meséket tudjanak párbeszédés formában megjelenítve előadni, és különféle bábukat tudjanak készíteni. Ezzel szemben a korszerű pedagógiai bábjáték nem célja, hanem eszköze a nevelésnek. A bábjáték segítségével lehet a nevelési feladatokat a legsokoldalúbban és a leghatásosabban megoldani. A pedagógiai bábjáték a gyermeknek az a tevékenysége, amelyet önként vállal, amelynek adottságai és képességei szerint önmagát adhatja. Csak akkor fejlesztő hatásúak a gyerek számára a játékos helyzetek, ha a bábjátékban résztvevők beleélik magukat a helyzetekbe és azonosulnak a szerepekkel. Az óvónőnek ehhez nyitottnak, játékos kedvűnek, gátlásoktól mentesnek kell lennie. A pedagógiai bábjáték sajátossága, hogy dramatikus jellegű, animációs szemléletű, szimbólumképző, és játékos (Juharosné, 1989, 7).

Arra kell törekednünk, hogy játékos tevékenységek kerüljenek az óvodai gyakorlat középpontjába. Ezáltal válhatnak a gyerekek képessé önmagunk kifejezésére és irányítására is. Megtanulnak az adott szituációnak megfelelően az értékek rendszerében válogatni és dönteni. Ezek következményeképpen majd alkotó módon visznek tovább olyan értékeket, amelyek az egyetemes erkölcsi kategóriák szerint is érvényesek. A pedagógiai bábjáték elősegíti a gyermek társadalmi beilleszkedését, a szocializációt, mert a gyerek az emberek megismerését segítő modelleket kaphat és gyakorolhat általa. Az is nyilvánvalóvá válik, hogy ez a szemléletmód a gyerek tapasztalatszerzését helyezi előtérbe. Ez a pedagógiai módszer az ismeretanyag átadása és visszakérdezése helyett a gyermek gondolatait, vélekedését igyekszik megismerni. A pedagógus odafigyelve a gyerekre teremti meg és támogatja ki azt a teret, amelyben a gyermek kreativitása és értelmének szabadsága képességei szerint bontakozhat ki. Ez azt jelenti, hogy a pedagógus úgy ossza meg saját élményeit a gyerekekkel, hogy velük együtt sokféleképpen járja körül a tapasztalható dolgokat, jelenségeket. Ez annak az örömnak a forrása, amelyben élvezik a gondolat-és véleménynyilvánítás szabadságát, a meghallgatás nyugalmát, a feléjük irányuló őszinte érdeklődést, a tévedések – elmarasztalás – nélküli-lehetőségét. A pedagógiai bábjáték ilyen értelmezése nem csak módszertani kérdés. Ez felfogás, szemléletmód, legbensőbb hitvallás kérdése is. A pedagógiai bábjáték tehát nem csupán egy-egy látványos foglalkozás, hanem a komplex nevelőmunka szerves része (Dr.Juharosné, 1989, 8-9).

A pedagógiai bábjátékkal feldolgozott irodalom és az azt megelőző, közös tevékenység a gyermekekben maradandó hatást kelt. A komplex foglalkozás általában 40-80 percig tartó együttjátás. A pedagógiai bábjáték alkalmas lehet a benne részt vevő 5-7 éves gyermekek egyéni fejlettségének és a csoport értelmi és neveltségi szintjének mérésére is. Ilyenkor az intézmény vezetője megfigyelheti a gyermekek magatartását, viselkedését. A bábjátékos foglalkozás különféle tevékenységformái, műveletei közben a gyerekek felszabadulnak a kötöttségek alól. A foglalkozást vezető pedagógus minden gyereknek olyan megnyilvánulási lehetőségeket teremt, amelyekben jól megfigyelhetők és érzékelhetők a gyermek közötti különbségek. Az önálló gondolkodás, a véleménynyilvánítás, a fantáziatevékenység, a mozgás, a manuális fejlettség, az együttműködési képesség, az empátia, a szociális érettség, a tapasztalatok mennyisége, milyensége a gyerekek szűkebb és tágabb környezetének a tükré. A bábjátékos foglalkozáson való részvétel milyensége híven mutatja meg a gyermekek személyiségének aktuális állapotát, és megjelöli a pedagógus számára a csoport és az egyén fejlesztésének irányát is. A pedagógiai bábjáték alkalmas az anyanyelvi nevelés feladatainak megvalósítására, a nyelvi kommunikációs képességek fejlesztésére éppúgy, mint az esztétikai nevelés személyiségfejlesztő hatásának erősítésére (Dr.Juharosné, 1989, 9-10).

II. Bábjáték, mint az óvodai nevelés hatékony eszköze.

A bábjáték magával ragadó, szuggesztív hatása a gyermekek spontán reagálásán mérhető le igazán. A gyermekek bábjátékos élményének forrása a bábszínházi előadás, és az óvodai élet keretében történő bábozás. van olyan gyermek, aki kap ilyen élményt a szülői házban is. A bábjáték nyújtja a kisgyermekhez legközelebb álló színházi élményt és szórakozást. Akár a színházi berendezés keretei között, akár egyszerű paraván fölött bukkan fel a báb, a gyermekekben felfokozott érzelmet kelt és mély nyomokat is hagy. E hatásban rejlik nevelőértéke az oktatás és nevelés minden területén. A gyermek személyiségformálásában kiváló eszköz. A bábjátékban a gyermek világa, a mese és a játék kel életre (Dr.Bakay, 1974, 26).

Sok olyan örömforrás van a játékban, ami megtalálható a bábszínház gyökerei között is: a titok feszültsége, a humor, az átváltozás, a ritmus, az illúzió. A bábjáték ezért is alkalmas arra, hogy a gyermekek játéktevékenységei közé is bevonuljon. Ám nem csak elfogadni való, passzív szórakozásként, hanem mint aktív, alkotó tevékenységként (Dr. Juharosné Molnár, 2003, 18).

Vízvári Árpád így ír a bábjátékról: „A bábjáték csodás világ és egyúttal a csodák világa: szinte nincsenek korlátok, szinte minden lehetséges. A bábok olyat is „tudnak”, amit mi nem. Pedig mi alkottuk őket. Itt van a csoda. Vágyaink, játékoságunk, humorunk, művészetünk valósul itt meg. Érték és öröm az, amit kapunk tőle, és amit adhatunk másoknak általa. Ezért válik szenvedéllyé, és ezért válunk örömtelien nyugtalanná. Lehet, hogy nem keresünk vele sok pénzt, legtöbbször nem is akarunk. Ezt a műfajt csinálni jó, és művelőjének legfőbb jutalma, hogy csinálhatja.”

A bábjáték alkalmazásakor mindenekelőtt abból kell kiindulni, hogy a bábjáték művészeti-ág, melyben az esztétikai törvényszerűségek érvényesülnek és a báb jellegzetes formanyelvén szól a gyermekhez. Így fokozottabban kell ügyelnünk a játék tartalmi és formai megjelenítésére: a beszédre, énekre, a bábok megformálására, mozgatására, és magára az előadott mesék, jelenetek és élethelyzetek tartalmára. A mércét mindig a gyermek fejlettségi foka, életkori sajátosságai határozzák meg, mert csak ezek figyelembevételével juttathatjuk el őket a kezdeti bábrázogatástól az őszinte, kezdeményező gyermeki bábjátékig.

A személyiség bábjátékkal való fejlesztése, alakítása az óvodában kétféle módon történik: egyrészt az óvónő bábjátéka által, a befogadó tevékenység útján, amikor a gyermek, mint intéző csupán pszichikus aktivitással ül a paraván előtt; másrészt a gyermekek bábjátékánál egyéni cselekvő, újrateremtő tevékenysége által, - a bábuk elkészítése, szerepeltetése, a mondanivalók kitalálása során.

E kétirányú hatás kibontakozásának azonban vannak feltételei: a bábjátékban rejlő személyiségfejlesztő hatás és lehetőség mellett ismernünk kell a gyakorlatban való alkalmazás módját is (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 12).

Az óvodapedagógus és a gyermekek különböző formákban van jelen a bábjátékban. Lehet: előadóként egyedül, előadóként kollégákkal, előadóként gyermekekkel, nézőként, lehetnek még előadók maguk a gyerekek, és előadó egy gyermek (Székely, 2006, 13).

Lehet néző is, úgy, hogy egyedül ő nézi a gyermekek előadását, vagy a többiek produkcióját a gyermekekkel együtt. A bábjátékban a gyerekek közreműködése ugyanilyen sokféle lehet. Lehet egyéni szereplő, játszhat csoportosan, de sokszor nézője a bábjátéknak. Gyorsan cserélődhetnek a szerepek is. Sokszor előfordul az is, hogy a bábjátékot néző gyerek szeretne játszani, és beáll a játékba; a bábozó pedagógus pedig visszahúzódik, átadja helyét, szerepét a gyereknek. Ilyenkor az óvodapedagógus indítja, kezdeményezi a játékot, a gyerek pedig bekapcsolódik. Így átveszi a szerepet, mert a játék lehetősége, sodrása elkapja. Ez a forma az óvodában és az iskolában is megszülethet, amit érdemes kihasználni. Többször előfordul, hogy a pedagógus játéka elvarázsol. A gyerek részéről játék közben nem merül fel, hogy most ő szerepelne, csak esetleg utána. Az óvodai játéknak azonban mindenképpen fontos jellemző eleme az a fajta mozgékonyosság, amely a gyerek számára bármikor lehetővé teszi azt, hogy felmerülő igénye szerint ő is előadja a történetet, hogy ő játssza el a szerepet. Erre meg kell adni a lehetőséget. Ezek azok a pillanatok, amikor a bábjáték varázslatos formája által előbújnak a gyerekekben lapuló verbálisan nehezen megfogalmazható problémák, érzések. Ezt a kibontakozási lehetőséget a megfelelő pillanatban kell biztosítani. Nem lehet késleltetni, hiszen akkor lehet, hogy újra bezárul. Az óvodai életnek kiemelkedő eseménye, amikor az óvodai dolgozók együtt készítének előadást a gyerekek számára. A produkcióért az óvodások nagyon hálásak tudnak lenni. A gyerekeknek talán sokkal nagyobb élmény lehet egy ilyen műsor, mint egy meghívott bábelőadás. A felnőtt közösség kapcsolatrendszerét is megerősíti a készülődés, az előadás izgalmának fokozott érzelmi töltése (Székely, 2006, 13).

2.1. Óvodában használt bábtípusok.

Az óvónőnek nincs könnyű dolga, amikor döntenie kell, hogy milyen bábfajta, vagy bábu lesz a legalkalmasabb, ami beillene az óvodások világába. A bábok nem összetett egyéniségek. A bábfigura lehet jó vagy rossz. Varázslatos, mesés dolgok történnek a bábszínpadon. Éltre kelnek a figurák és a díszletek. Egyre gyakrabban előtérbe kerülnek a rögtönzött bábok az óvodákban. Az óvodapedagógusok, óvónők és a gyerekek kreativitásától, fantáziájától függ, hogy milyen

bábokat tudnak készíteni. Így tudják bővíteni az óvodai csoport repertoárját. Bábfigura bármilyen eszközből lehet, ha jellemvonásokkal van fölruházva.

Szilágyi Dezső így írja: „Minden bábfigura embert ábrázol, még akkor is, ha nem ember formájú (állat, fantomlény, használati tárgy, absztrakt plasztika stb.), mert a mozgatása és a bábjátékos kikölcsönzött hangja következtében emberi élethelyzeteket jelez.”

Különböző bábtípusokat, bábfajtákat leginkább a mozgatási technikájuk alapján különböztetünk meg (lásd: 1 számú melléklet):

Zsákbáb (kesztyűs bábnak is mondják). A zsákbáb (kesztyűsbáb) a legkedveltebb óvodai bábfajta. Ez illik legjobban a gyermek világába. Kézre húzva testközelbe kerül és így a játékban teljesebb a beleélés, a vele való azonosulás. A legfinomabb és legkifejezőbb mozgásokat lehet végezni a zsákbábbal. Ezért ezzel játszunk a cselekményekben gazdag mesejátékokban. A középső csoporttól kezdve a gyermekek bábjátékának ez a fő típusa.

Csutkabáb. A csutkabáb is közel áll a gyermekekhez, mert meg lehet rázni, markolni. Valójában népi buba vagy baba, ezért házilag is el lehet készíteni. Ez a kiscsoportos gyermekek első bábja, mert méretekben a csutka hossza és vastagsága tökéletesen megfelel a gyermekkéz méretének.

Síkbáb. A síkbábok pálcikára rögzített figurák, a botbábok családjából. A halmozó mesékben és népi játékokban illusztrálásra alkalmasak. Átvilágított képernyő mögött árnyfiguraként is szerepelhetnek. Különös mesehangulatot teremthetnek a színpadon az árnyjátékban a fényeffektusok, fény és árnyellentétek. Az óvoda mindhárom csoportjában jól játszhatunk vele. A gyermekek könnyen el tudják készíteni a síkfigurákat (Dr. Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 39-40).

Botbáb. A botbáb minden merev törzsre épített, alulról mozgatott bábfajta. Így botbáb lehet: a csutkabáb, a síkbáb és a fakanálbáb. Jól használhatók cselekményekben szegény, párbeszédesebb jelenetekben. Ez a bábfajta a bábáncoltatásra a legalkalmasabb. Jól használhatják a gyerekek mind a három korcsoportban.

Mozgó lábú báb. A mozgó lábú bábok a síkbábok közé sorolhatóak. A ritmusérzék fejlesztésére nagyon alkalmas. A gyerekek is könnyen el tudják készíteni, és fel tudják használni különböző játékaikban.

Gyűszűsbábok. Gyűszűsbábokat a bábozás beindításakor használjuk leginkább. Általában akkor, amikor mondókákat ismételünk a gyermekekkel. A gyermekek a középső és nagycsoportokban az elkészítést élvezik a legjobban. Textilből készíthetjük a gyűszűbábót. Mese eljátszásakor minden ujjunkra húzva alakíthatjuk gyűszűbábokkal a kiscsirkéket, gombákat, katonákat, állatokat.

Terménybábok. Terménybábokat különböző terményekből készíthetjük el, például: alma, toboz, gesztenye, kistök stb., amit általában rögtönzött játékokhoz készíthetjük. Összegyűjthetik a terményeket, és így maguk is elkészíthetik a középső és nagycsoportos gyermekek.

Zsinórosbábok (Marionett báb). Zsinórosbáb (Marionett) a bábnak a legegyszerűbb formáját használjuk, ami egyetlen merev drótszálon vagy pálcikán függ. A kis és középső csoportban a gyermek kezében a ritmus járás gyakorlására és a mozgás érzékelésére jó eszköz. A középső és nagycsoportban viszont bábtáncoltatásra való eszköz. Megfelel állatfigurák sétáltatására és futtatására is. A gyermekek is elkészíthetik középső és nagycsoportban.

Maszkos báb. A maszkosbáb újszerű bábok. Ezek időnkénti alkalmazása a mindennapi játékokban változatosságot jelent. A gyermek maszkkal (álarccal) a fején itt maga lesz a báb. A legaktuálisabb farsang tájékán ez a fajta játék. A gyerekek a maszk mögé elrejtőzve szívesen játszanak el rövid jeleneteket, humoros meséket. A maszkot általában síklapból vágjuk ki. (Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 40).

<i>Felülről mozgatott bábhoz tartoznak:</i>	<i>Az alulról mozgatott bábokhoz tartoznak:</i>
marionettek	a kesztyűsbábut, más néven zsákbábu, kézi bábut
botbáb	botbáb – fakanálbáb
	a pálcás bábu
	rögtönzött bábu

(Szőke, 2013, 49-50).

A bábfajták alkalmazásakor a gyermek véleményét és tetszését is figyelembe kell vennünk. Bármilyen kedves legyen előttünk egy bábfajta, ha látjuk, hogy a gyermekek húzódoznak tőle, akkor inkább ne erőltessük, ne vegyük el tőle a játék örömét (Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 40-41). Az óvodában a legegyszerűbb bábjátékváltozatok kell használni. Ennek azaz egyszerű oka, hogy a drága idő nem engedi meg, hogy bonyolult bábkészítésre fecséreljük, majd idő híján elmaradjon az, ami elmaradhatatlan: a bábok életre keltése.

Ez a sorrend állítható fel az egyszerűtől a bonyolultabb változatok felé haladva:

- a) *kézi játék - árny-kézi játék:* csupasz kezes változatok, kesztyűs változatok;
- b) *tárgyjáték - játék megmunkált tárgyakkal - asztali bábjáték:* karakteres játékfigurákkal, játék talált tárgyakkal;
- c) *rögtönzött bábok:* szárított termésbábok, zöldség-és gyümölcsbábok, origamibábok, hengerbábok, zacskóbábok;
- d) *síkbábok:* felső mozgatású bábok – síkmarionett, alsó mozgatású síkfigurák és fakanálbábok, papírszínház;

e) *zsákbáb – zoknibábok*;

f) *pálcás bábok*;

g) *óriásbábok- maszkos, jelmezes játék, alakoskodás*;

h) *árnyjáték - fekete-fehér sziluettek – áttört, színes változatok*:szórt fényes (felső, alsó világítás), pontfényes (Dr. Juharosné Molnár, 2003, 20).

2.2. Bábkészítés elkészítésének módjai, technikái.

Óvodai csoportokban fokozza a közös játék örömét és sikerét, ha a bábokat is közösen készítik el a csoport tagjai. Érdekes ilyenkor a gyermekek ötleteit és elképzelését figyelembe venni és azokat megfelelően irányítani. A közös alkotás nem csak felszabadító, de fegyelmező erő is. Önbizalmat és teremtő kedvet ad az összehúzódóbb vagy agresszívabb gyerekeknek is (Dr.Juharosné Molnár, 2003, 10).

A gyerekek játék kedvét felfokozza az a lehetőség is, ha nem csak a bábokat, hanem a díszleteket is maguk készítik el. A kedv és az igény alakítója mindig maga az óvónő. Fel kell ébreszteni a gyermekekben a szándékot, bemutatni a lehetőségeket ahhoz, hogy a gyermekek maguk lássanak a munkához. A munka fázisát előzőleg az óvónőnek kell megmutatni. Az óvónő több bábót is készítsen a csoport előtt, miközben szóval is mondja, amit éppen csinál. Így kapnak ösztönzést és kedvet a bábkészítéshez a gyermekek. De mielőtt erre sor kerülne, az óvónőnk tisztában kell lennie afelől, hogy mire képesek a gyermekek, nehogy kudarcba fulladjon a lelkesedésük. Ezért a nehezebb részeket maga az óvónő készítse el, a gyermekekre a munkából csak azt bízza, ami képességeiket nem haladja túl (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 26).

A közös játékhoz választott bábtechnikai elemi ismerete kezdetleges szinten már a készítés technikai alapjait is meghaladja. Az ember arra jön rá mozgás közben, hogy mit kell megváltoztatni egy adott bábfigurán. Bármilyen technikához nyúlnánk is, általános tervezői ismeretek nélkül a bábtervezési kísérlet nem lehet sikeres. A síkbáboknál ne feledjük el, hogy a bábu egyetlen nézőszögből látszik csak a színpadon, ennek a látószögnek kell elég kifejezőnek lennie. Ha a mozdítható rész, például a fej, kar vagy láb nincs a figurán, olyan semleges testtartást kell neki adnunk, amelyben a változó póz nem zavarja meg a fantázia működését. Ha felemelt kezű alakot tervezünk, ez a figura mindig hadonászni fog, még akkor is, ha szerepe szerint aludnia kéne. A körvonal és a színfoltok karakteres megragadása a legfontosabb a síkbábok esetében. Az árnyjátéknál a sziluettek körvonala jól felismerhető kell, hogy legyen. Ha a sík-játékot mozgó elemmel tesszük élőbbé, akár zsinórral, akár pálcával mozgatjuk, a mozgáshoz szükséges méretre, lendületre is figyelniünk kell. Nem érdemes megmozdítani a rövid lábat vagy kart, mert alig látszik, nemhogy kifejező lenne a mozdulata. A plasztikus báboknál a

választott technika adja meg az alap-arányait. A kesztyűsbáb készítésénél meghatározza a szabásmintákat, hogy egy, két vagy három ujjunkat dugjuk-e bele a báb fejébe. Ha a bábfejben csak a mutatóujjunk van, akkor a fej mérete az élő test arányainál sokkal nagyobb lesz, még akkor is, ha jól mozgatható. Ezért kisebb fejű kesztyűsbábbal játszunk. Úgy készítsük el a szabásmintát, hogy tegyük a papírra a kezünket báb-tartásban: középen, függőleges tengelyként a mutatóujjunk, és legjobban széttárva egyik oldalon a hüvelykujjunk, a másik oldalon a másik három ujjunk összefogva. Ha mindkét kezünket ugyanarra a lapra azonos mutatóujj-tengellyel lerajzoljuk, egy, a mi kezünkre való, mindkét kezünkre jó kesztyűsbáb-szabásmintát kapunk. Az anyag ne legyen túl merev, és a színeit tudatosan válasszuk ki a bábkarakternek megfelelően (Dr. Juharosné Molnár, 2003, 11-12).

<i>A jó báb sajátosságait és jellemző jegeit a következőképpen foglalhatjuk össze:</i>	
a) esztétikai igény, külső forma:	a báb mindig esztétikus hatású legyen, függetlenül funkciójától. A szegénységet úgy ábrázolhatjuk, hogy a legény barna nadrágjára felvarrunk egy-két tarka foltot, nem pedig rongyos ruhával ábrázoljuk. Csipkerózsika szép, de esztétikus hatású a mostohatestvér is. A színek és a formák szimbolikájával fejezzük itt ki a köztük lévő jellembeli különbséget. Csipkerózsika haja szép, fénylő sárga, a mostohatestvére fénytelen sötétkék;
b) a báboknak kora legyen:	a mesejátékban a kismackó, a kisnyúl megjelenésében a fiatalság jegeit viselje, ne a felnőttét. Ebben különbözik Mackó mama Brumitól, a kisfiától;
c) a báb mérete:	az óvodában a nézőtér kicsi. Ezért a színpadon a kisméretű bábok is jól láthatóak. A nagyméretű, „mozgalmi” bábok nagy terembe való játékokra készültek. A kisebb bábokat a gyermekek jobban szeretik, mert kedvesebbek, és kicsiségükkel szemben jobban érezhetik a saját fölényüket. Kisméretű bábokkal játsszék az óvónő is, és a gyermekek kezére

	méretezettek és kisebbek legyenek;
d) stilizáltság, formában, hangban, mozgásban:	<p>„Minél távolabb áll az anyagtól, amit ábrázol, annál nagyobb az átváltozás csodája”- mondja Obrazcov. A jó báb nem egy ember, hanem egész embertípusok legjellegzetesebb vonásait emeli ki, és azokat felnagyítja, felerősíti és stilizálja. Ettől válik a báb groteszkké, „bábossá”. A bábosság teszi kedvessé, humorossá, de sohasem torzzá. A gyermekek rajza is stilizál. Rajzaikból megtudjuk, hogy mi az, amit ő jellemzőnek és fontosnak tart az ábrázolt alakban. Stilizálásában az jellemző, hogy lényegesnek tartja a köralakú fejet és a szemmel, szájjal ellátott arcot. A gyermekeknek szánt bábok tervezésekor figyelembe kell venni a gyermekrajzok jelzéseit és a gyermek alakítását. A színek stilizálásában sokkal nagyobb a szabadság. Kardos Lajos így fogalmazza meg: „ A formalítás nagyobb jelentőségű, mint a színlátás. A szín csak hozzásegít a tárgy felismeréséhez; általában a forma a legjellegzetesebb: a felismerés tulajdonképpeni alakja”. A báb stilizálásakor figyelembe kell venni az anyag megválasztásakor azok merevségét vagy puhaságát. Új óvodás érkezésekor puha, meleg anyagból készült bábót használjunk. A nagycsoportosok is, ha tehetik, inkább a textil bábok mellett döntenek, de lelkesek az új bábfajtákért is. A bábszínpadi mesék díszleteit és kellékeit is stilizálás jellemzi. Arra az estre ez nem vonatkozik, amikor az óvónő az</p>

	<p>oktatás módszereként alkalmazza a bábót a foglalkozásokon. Ilyenkor használhatjuk a mindennapi tárgyainkat: a gyerekek játékát, dobját, pöttyös csészét. A jó báb jellemzője még a megfelelő módon stilizált beszéd és a hang. A szerepet itt sokan túljátsszák. Az óvónő vékony egér-cincogását a gyerekek kiábrándultan hallgatják, mert a mesében élő gyermek egy gyermeket, vagy esetleg magát látja az egérfigurában, de az óvónő pedig az élő egeret utánozza. Inkább a természetes hangunkon és hangszínünkön beszélünk. A figura karakterét inkább a tempóval jelezzük. Egy-egy állatszereplő jelzésére elég egy kis hangutánzó szó, pl: az egér cincogása „cincin”, a maci brummogása. A mozgások stilizálásával keveset foglalkozunk, pedig a gyerekek számára a mozgásban rejlik a legtöbb humor, kacagás. Arra kell törekedni a bábjátékos óvónőnek, hogy bábujának megfogalmazása, hangja, mozgása a stilizálás azonos fokán legyen és történjen;</p>
<p>e) szimbólumalkotás:</p>	<p>a bábjátéknak megvan a maga külön szimbólumrendszere. A szimbólumoknak jellemábrázoló erejük van, pl: a róka ravasz, a kutya hűséges, a farkas falánk, a bagoly bölcs. A bábjátékon keresztül ezt a szimbólumrendszert visszük a mesékbe. A gyermek is a szimbólum ismeretében tájékozódik (Dr.Mészáros, 1975, 41).</p>

A bábjáték sajátosságai, pedagógiai jelentősége és alkalmazása módszereinek megismerése a bábjáték sikeres alkalmazásának fontos feltétele. Az a jó, ha az óvónő munkájába és az óvodai

életbe beépül a bábjáték és, ha a bábozás a gyermekek játékának természetes részévé válik (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 41-43).

Paravánok (lásd: 2. számú melléklet).

A paraván a játékos takarását szolgálja. Az óvodai csoportban általában stabil a használható paraván. Az a jó, ha könnyen kezelhető, gyorsan felállítható és elrakható. Erre a célra a csuklópántokkal ellátott fa keret feszített vászonhuzattal felel meg a legjobban, amelyet a játék után összecukhatunk és elrakhatunk. A huzat anyaga ne legyen mintás. Egyszínű szürkéskék vagy drapp színű legyen a huzat, mert ezeken jól kiemelkednek a színes bábok és díszletek. A paraván szélét is kidíszíthetjük, ha szükséges, például bokorral, náddal, fákkal. Nagyon szép színpadképeket alakíthatunk ki, ha van több színű drapériánk. Ha háttérfüggönyt veszünk, akkor ez is egyszerű legyen. A színpadképbe belekomponálhatjuk a díszleteket és a bábokat is. A bábszínpadon a kép, látvány és a mozgás a fő elemek, ezért a paraván és a játéktér együttesen egységes képet kell, hogy alkossanak, mely nem zsúfolt, szellős és alkalmat ad a sok mozgásra. Mindig nézzük meg kívülről a színpadképet, mielőtt elkezdjük a játékot. Kint is játszhatunk bábjátékot a szabadban. Két fa közé kötelet erősíthetünk megfelelő magasságban és erre erősíthetjük fel a drapériát. Ha az óvónő két bábbal játszik, akkor az asztal vagy az asztalra helyezett keményfedelű mappa is megfelel, mert a gyerekek, amikor beszél a bábu és megmozdul, csak azt figyelik. Apró bábokkal a gyerekek is szívesen játszanak kisasztali paraván mellett. A paravántól a színpad abban különbözik, hogy zárt, van függönye, és hátul egy összekötő lécen díszleteket helyezhetünk el. A mozgás korlátozott, a játékosoknak kis helyen kell játszani és nehézkes a tárolása is. Ezért már kevesen is alkalmazzák. A paraván mögötti játéknál fontos, hogy a báb mindig megfelelő magasságban legyen. Ha az ülő gyermek szeme és a paraván felső széle között egy képzelt egyenest húzunk, és azt hátrafelé meghosszabbítjuk, megkapjuk a látószöveget, amelyen belül mozoghat a báb (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 57-58).

2.3. Az óvónő bábjátéka.

A bábjáték sok örömet okoz, sokoldalúan neveli a gyermekeket, de az óvónő számára sok munkát és gondos felkészülést jelent. Az óvónő tudjon és szeressen játszani a gyermekekkel, tudjon érdekes, magával ragadó élményeket adni. Az óvónőnek a munkaszeretet, a gondos felkészülés, a játszani tudás, a gyermek szeretete a jellemzője (Dr.Bakay, 18szám, 33).

Az óvodai bábjátéknak is vannak egyedi sajátosságai, melyek a gyermek személyiségének fejlesztésében semmi mással nem pótolható. A sajátosságok elemzésekor a bábjátékot létrehozó és befolyásoló tényezők a következők: az óvónő előadásmódja, a gyermekközönség hangulata,

aktivitása és a tárgyi környezet, játéktér és nézőtér. A bábukkal játszani is kell tudni. Nem elég őket szeretni. Kezünkben a báb csak akkor válhat élővé, ha a bábbal való azonosulás képessége a szükséges szakmai ismeretekkel párosul (Mészáros, 1982, 31).

Az óvónő valamennyi korcsoportban az óvodába érkezés első napjától az iskolába menés idejéig folyamatosan játszik a gyermekek előtt. Játékában azonban mindig alkalmazkodik az egyes korosztályok fejlődési szakaszainak változásaihoz, jellegzetességeihez (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975).

A pedagógusnak ismernie kell a bábjáték gyakorlatát, törvényszerűségeit, hogy a megfelelő hatást és célt érje el vele. A pedagógus minta a gyermek számára, ezért fontos, hogy a pedagógus előadása is mintaértékű legyen. A jó bábelőadás megköveteli, hogy a bábbal játszani is tudjunk. A bábót az tudja igazán élővé varázsolni, aki ismeri a mozdulatok nyelvét. A bábjáték sokoldalúan fejleszti a gyermek személyiségét. Pozitív hatása miatt javasolt az óvodai nevelésben gyakran alkalmazni. A gyermek számára elsősorban játékot, örömet jelent, azonban a bábozás bővíti az ismereteit és szókincsét, segítséget nyújt a kapcsolatteremtésben, hat az érzelmi világára, nagy hatással bír a beszéd kialakulására, beszédfigyelemre szoktatja, képessé teszi az együttműködésre, fejleszti a figyelmét, emlékezetét, problémamegoldó képességét.

A bábjáték megfelel a gyermek vizuális beállítottságának, lelkének, gondolkodásmódjának, és mozgásos élményt biztosít számára (Pázmány, Ingták, 2016).

Debreceni Tibor „Szín, kör, játék.” című könyvében vannak játékok, amelyek az óvodások számára is megfelelőek. Ezek a játékok jól illenek a pedagógiai bábjátékba. A rögtönzés, improvizálás játékokban az óvónő maga is játszik (Debreceni, 1987, 8).

Ha feladatot ad, azt úgy is teszi, mintha azt mondaná: „- Van egy ötletem, hallgassátok meg!”. Ha le kell ülni, vagy le kell feküdni a padlóra, az óvónő is letelepszik. Ha táncolni kell, ő is járja. A szerepvállalástól sem riad vissza. Ha a gyerekek közül a negatív szerepet nem vállalja senki, a játék teljessége kedvéért játékot vezető pedagógus játssza el hitelesen, átéléssel, játékos kedvvel. Az óvónő nevelési stílusa ne legyen leereszkedő, inkább a gyerekekhez „felnövő”. Értékelése is csak dicsérő, buzdító szándékú lehet. Az óvónő és a gyerekek közösen végezzenek mindent, de ne egyformán. Az óvónő odafigyel az egyéni megoldásokra a közös játékban is, mert a gyerekek játéka attól lesz értékes, hogy kiegészítik egymást (Dr.Juharosné Molnár, 1989, 10).

Az óvodában a bábu, mint a pedagógiai bábjátékozás módszertani eszköze szerepel. Ennek segítségével ismerkednek meg a legkisebbek az új fogalmakkal, szocializációs szokásokkal. A bábu befolyásolhatja a legkisebbek egyéni képességeit, tulajdonságait, ezért lehet az erkölcsi, esztétikai vagy az egészségnevelés eszköze. Szerepe van a gyermek szellemi érettségének

fejlesztésében is. Az óvodai bábjátékozás kitűnően felkészítheti a gyermeket a művészi értékek befogadására is (Szőke, 2013, 16-17).

Bábjáték a kiscsoportban.

Mit játszunk az óvodai bábszínpadon? - feltehetjük ezt a kérdést. Erre a kérdésre egyszerű a felelet: azt, ami a gyereket a legjobban érdekli (Mészáros, 1982, 11).

A kiscsoportban folyó játék valójában az óvónő és a gyermekek közös tevékenysége. A bábozás első fázisa, elindítója, az óvónő játéka, mely hasonlóan a többi kiscsoportos játékhoz, kezdetben roppant egyszerű. Az óvónő és a gyermek kapcsolatának kialakításában azonban jelentősége döntő hatású lehet. A báb segít megteremteni azt az oldott családi légkört, bensőséges hangulatot, amelyben a gyermek otthon érzi magát, és amelyben kialakul az óvónőhöz és a többi csoporttársához fűződő bensőséges kötődés. A játék folyamán számtalan olyan szituáció adódik, amiben kis élmények, a bábú közvetített indirekt érzelmi megnyilvánulások tökéletesen kielégítik a hároméves gyermek szeretet igényét. Ez a légkör báb nélkül is kialakulhat ugyan, de a báb megkönnyíti és meggyorsítja a folyamatot. A „kerekecske – gombocská” mondóka-játékban egy bábú - nyuszi báb- mindig az óvónő ölében ülő gyermek tenyerébe teszi a mancsát, s kezdi el a játékot. A többi óvoda is szeretne sorra kerülni, s ezért körbe állják az óvónőt. A játék folyamán, a legféltettebb gyermek is boldogan helyezkedik el az óvónő ölében,- míg báb nélkül, magától sohasem lenne bátorsága ehhez. Az a helyes, hogy a bábbal való találkozást, az első bábos élményt az óvónő egyetlen bábbal kezdi (Dr.Mészáros Vincéné, Kisné Polyák, 1975, 13).

Vannak olyan óvodák, amelyekben az első bábos élmény szerzésére bábszínházba viszik a gyermekeket. Ez nem helyes, mert megijedhet a gyermek. A bábszínház menése helyett pedagógiailag az a helyes megoldás, ha az óvónő a kiscsoportos gyermekek életkori sajátosságát figyelembe véve maga nyújtja az első bábos élményt, egyetlen, vidámképű, kisméretű bábúval. Az óvónő jelenléte, s a gyermek személyes kapcsolata a bábbal, ami hozzá szól, neki énekel, és amit a szemé láttára húznak kézre, felkelti az érdeklődést és élvezetessé teszi számára a játékot (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 13).

A bábjáték megfelel a gyermek vizuális beállítottságának, lelkének, gondolkodásmódjának, és mozgásos élményt biztosít számára. A báb meglevénedése varázslatos hangulatot teremt, ami akkor is érvényes, ha azt ő maga készítette. A báb a gyermek számára élőlény, ugyanolyan tulajdonságokkal rendelkezik, mint maga a gyermek, saját hangján beszél (Pázmány, Ingták, 2016).

Sok gyermek, még ha nem is fél, nem ismeri a báb meglevénedésének titkát, csak többszöri ismétlés után, amikor maga is bábót vesz a kezébe, akkor jön rá a különös játék

mibenlétére. A játék lényegének megismerése után, mint élőt fogadja el az óvónő kezén mozgó macit, vagy egyéb bábót, de azt is tudja, hogy az „nem igazi maci”. A bábjáték így válik az óvodás első színházi élményévé, melynek jellegzetessége éppen a mese és valóság tudatának egyensúlya. Az óvónő a gyermekek között járva húzza elő a zsebéből a kedvelt bábót, vagy kis asztal mögé ülve, olykor két bábót is mozgatva játssza jeleneteit, egyszerű meséket, vagy bábötleteit, amelyekbe aktív közreműködőként kapcsolódnak be a gyermekek. Azt, hogy mikor és mit játszunk, meghatározni, előírni nem lehet. Az óvónő maga dönti el, hogy milyen alkalommal és milyen céllal húz bábót a kezére. Kiscsoportban majd minden nevelési feladat megoldását segítheti a báb (Dr.Mészáros Vincéné, Kisné Polyák, 1975, 14).

Bábjáték a középsőcsoportban.

Az óvónő bábjátéka a középső csoportban is megmarad a bensőséges kapcsolatteremtés, a családi légkör kialakítása, a nevelési feladatok megoldását segítő pedagógiai ráhatások eszközének. Hatósugara azonban a gyermeket környező világ tágulását követve megnő, s figyelembe veszi a gyermekek fejlődésében, főként a játékaiban végbemenő változásokat is. Míg a kiscsoportban a mozgás váltotta ki a legerősebb ingerhatást, most a figyelem magára a tárgyra irányul. A háromévesek bábélményükben azt őrzik meg, „amit a báb csinál”, a négy-ötévesek már a bábokra, színpadi tárgyakra emlékeznek a legjobban. A színpadon nincs szükség a tárgyakra, a gyermekek fantáziája pótolja azokat. A megfigyelt megnyilvánulások fokozottabban irányítják a figyelmet a bábok, kellékek és díszletek szükségességére, s esztétikumának fontosságára. A középső csoportos gyermekek fejlődését a bábjáték módszerének is követnie kell. A gyermekek közé vegyülve alkalmazott, kézre húzott bábbal történő spontán játék fokozatosan kiegészül, gazdagodik az előre tervezett dramatizálással is. Az új versek és mesék megismerésével a bábszínpadi játék is színesedik, tartalmilag mélyül és a bábok technikája változatosabb lesz. A játékot néző gyermek már nemcsak a bábót látja, hanem mögötte észreveszi mozgatóját, az óvónőt is, ezért a mesejáték színhelye a kis asztalról fokozatosan áttevődik a paraván mögé. A gyermek érdeklődése fokozatosan egyre jobban kiterjed a technikára is, különösen akkor, ha maga is kezd bábót, kellékeket készíteni (Dr.Mészáros Vincéné, Kisné Polyák, 1975, 21-22).

A bábok elkészítése javítja a gyermekek finommotorikáját, esztétikai érzékét, formaérzékét. A bábjáték megfelel a gyermek vizuális beállítottságának, lelkének, gondolkodásmódjának, és mozgásos élményt biztosít számára. A báb megelevenedése varázslatos hangulatot teremt, ami akkor is érvényes, ha azt ő maga készítette. A báb a gyermek számára élőlény, ugyanolyan tulajdonságokkal rendelkezik, mint maga a gyermek, saját hangján beszél. A jó bábdarabok segítik az érzelmek kivetítését, lehetőséget kínálnak az elfojtások,

vágyak, indulatok kiélésére. Mintákat is kínálnak az erkölcsi és társadalmi normák elsajátítására, a jó és rossz megítélésére. A gyermek bábjátéka visszajelzés a pedagógusnak is, hiszen segít megítélni a gyermek mozgásfejlettségét, megfigyelő képességét, figyelemtartósságát, beszédfejlettségét, személyiségét, gondolkodását. A pedagógusnak ismernie kell a bábjáték gyakorlatát, törvényszerűségeit, hogy a megfelelő hatást és célt érje el vele. A pedagógus minta a gyermek számára, ezért fontos, hogy a pedagógus előadása is mintaértékű legyen. A jó bábelőadás megköveteli, hogy a bábbal játszani is tudjunk (Pázmány, Ingták, 2016).

Középső csoportban már bevonhatjuk a gyermekeket a bábkészítés rejtelseibe. A gyermekek játék kedvét rendkívül fokozza az a lehetőség, ha a bábót és a díszleteket maguk készíthetik el. A kedv, az igény alkotója mindig maga az óvónő. Ahhoz, hogy a gyermekek maguk munkához lássanak, fel kell ébreszteni a gyermekekben a szándékot, és bemutatni a lehetőségeket. Előzőleg az óvónőnek kell a munka fázisait megmutatni. Több bábót is készítsen a csoport előtt, miközben szóval is mondja, amit éppen csinál. A gyermekek így kapnak ösztönzést és kedvet a bábkészítéshez. Mielőtt azonban erre sor kerülne, az óvónőnek tisztában kell lennie afelől, hogy a gyermekek mire képesek, nehogy a lelkesedés kudarcba fulladjon. Ezért a nehezebb részeket maga készítse el, s a munkából a gyermekekre csak azt bízza, ami nem haladja túl képességeiket. A báb rendkívül aktivizálja a gyermekeket, fejleszti figyelmüket, beszéd és kifejező készségüket, szereplési kedvüket (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 26).

Bábjáték a nagycsoportban.

A nagycsoportban szinte ugrásszerűen megnő a gyermekek esztétikai fogékonysága, látóköre. A bábszínpadon már nemcsak egy-egy báb szépségét veszik észre, hanem képessé válnak a színpad egységes képben való látására. A szöveget nemcsak megértik, hanem felfigyelnek a szép kifejezésekre, hangulatkeltő szavakra, s a szereplők hangjának színekülönbségeire. A mozgásban rendkívül élvezik az apró, finom részcselkvéseket: a gondolkozó róka farkának lengése, a kisegér óvatos csésze letevése, csupa kedves felhívó jellegű mozdulat. A gyermekek különösen hálásak a játék valamennyi szintjén megnyilvánuló humorért. Ezért helyes, ha sok humoros jelenetet játszunk, mert ezzel is ötlete, indítékot adhatunk a gyerekeknek. Egyben példát is látnak a technikai és esztétikai megoldásokra. Új elemként jelenik meg ugyanis a gyermekek befogadó tevékenységében a technika iránti érdeklődés. Az öt- hat évesek bár teljes odaadással nézik az előadásokat, azért félszemmel a „szakmabeli” kíváncsiságával gyűjtik az információkat. A nézők hálásak a játékért, de az is nagy élmény számukra, amikor az óvónő megmutatja nekik a bábjáték technikai oldalát is. A gyermekek ilyen irányú beállítottsága és megfigyelőképessége az oka annak is, hogy a kézre húzott bábu takarás nélkül egyre inkább elveszti varázsát. Ebben a játékban az óvónő és gyermek között újfajta

kapcsolat – összekacsintó kis cinkosság, - „ezt csak mi értjük” öröme jön létre. Ebben a légkörben a gyermekek is szívesen húznak bábót a kezükre, s azzal felelnek az óvónő kezén lévő bábnak. A játékélmény jellegzetessége az utánzási kedv, az „én csinálom” öröme. Ez arra figyelmeztet bennünket, hogy amikor mesét vagy egyéb jelenetet játszunk a gyermekeknek, már előre teremtsük meg a lehetőséget az ő játékukhoz is (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 27-28).

2.4. A báb és a gyermek. A gyerekek bábjátéka.

Lévai Sándor így írja: „A gyereknek ugyanúgy kell műsort csinálni, mint a felnőtteknek, csak sokkal jobban.” Már az egészen kis gyermek is örömmel csodálja a megmozdult bábút. A bábu megmozgatja a gyermek egész benső lényét. Ez a csoda a növekvő gyermek életében, mert az életre kelő báb csodája nem veszíthet intenzitásából az évek során. Hatása egyre összetettebbé válik. Ahogyan a csecsemő figyelmét eltereli a zenélő játékról a bábu, a nagyobb, gyerekek figyelmét is elvonja a legókról, autókról, babákról és a többi játékokról. A báb varázsa segíti az óvodáskorú gyermeket is a világot megismerni. A bábjáték eligazítja a gyermeket a felnőttek világának egyébként átláthatatlan értékrendjében. A bábu hatása maradandó, mert elsősorban az érzelmekre hat, s ezen keresztül az értelmi, gondolati fejlődést, a világkép megszilárdulását, összetettségét is szolgálja. A gyermek biztonságérzetét és énképét is erősíti. Ennek az egyik összetevője a bábu kicsinységével függ össze: a saját világában a legkisebbként mindenkitől függő gyermek nagyobb, erősebbnek, okosabbnak érezheti magát a kis bábuval szemben. A bábu sokszor a gyermek segítségét kérve rendezi saját világát, s ezzel észrevétlenül segít a gyermek világának rendezésében is. Az összetartozás érzését is erősíti, táplálja a felelősségérzetet és a felelősségtudat csíráját is. A bábjáték egyszerre azonos több művészeti ággal, mert vizuális hatásával beszélt irodalmi élményt, zene-és táncélményt és mozdulatművészi élményt is nyújt. a bábu nemcsak, mint látvány, hanem mint meglevő csoda szólal meg. A ritmuson és a zenén vált ki erőteljes, érzelmileg fűtött nevelő hatást. A nevelési vagy oktatási szándékkal tervezett bábjátéknál sem szabad az életre keltés csodájáról megfeledkezni, mert ettől válnak a pedagógiai törekvések működőképessé. Nagyon fontos, hogy a báb minden gyereket megszólítson, mert a gyermek és a báb találkozása sokfél lehet. Mindenki, aki a gyermek és a báb kapcsolatának részese, hozzáteheti ehhez a maga egyéni tapasztalatait, élményeit, amellyel növelheti a pozitív példák sorát (Dr.Juharosné Molnár, 2003, 2-5).

A bábjátékban tehát fontos szempont a nevelő hatás. Lehet közvetlen (direkt), a legkisebbekhez szóló, így a konkrét nevelési feladat végrehajtását szolgálja, vagy közvetett, (indirekt) nem közvetlenül értékelhető. Mivel esztétikai, irodalmi, művészi, érzelmi hatása és

értéke van, teret enged a fantáziának. A nevelő hatást maga a történet szolgálja. Ezért fontos figyelembe venni a darabválasztásnál a közönség életkorát. A bábdarabok további fontos követelménye a játékoság. Ez döntő mozzanat, főleg a nagycsoportos gyerekeknél. Fontos, hogy a cselekmény játékosan élményszerű, felszabadult legyen (Szöke, 2013, 33).

A gyermek játéka lehet: spontán vagy előadászerű. A spontán játék saját élmény kivetítése vagy a felnőtt által előkészített bábuval való próbálkozás, utánzás. A két éves kisgyermek már meg tudja szólaltatni a kezébe vett tárgyakat, megtáncoltatja a mackóját. Így fokozatosan belenő a bábjátékba, különösen, ha példát kap hozzá. A bábu segítségével kimondhatja és kijátszhatja vágyait, élményeit, könnyebben tud kapcsolatot teremteni és aktívabban ismerkedik a világgal. A gyermek eleinte nem igényel közönséget, zavarja, ha figyelik, mert eleinte csak magának játszik. A hároméves gyermek a bábjátékban már a kettős tudat alakulását éli meg: élvezi a felnőtt játékát, és akarja utánozni is. Ő is belenyúl például a kesztyűsbábba és várja, hogy úgy mozduljon neki is, mint a felnőttnek. Tudja, hogy a bábót mozdítani kell, de mégis elhiszi a báb elevenné válását. Viszont az óvodáskorú gyermek már igényli a közönséget. Páros játékká alakulnak a magányos játékaik. Ha van rá lehetőségük az óvodai csoportban a felnőtt játékát utánazzák (Dr.Juharosné Molnár, 2003, 8).

A spontán játék gyakori lehetősége a közös előadások tudatos, fegyelmet és kitartást is igénylő élményéig vezetnek el. Az előadászerű játék első fokozata lehet, amikor a gyermek a felnőtt előadásában segít, és annak mellékszereplőként is részese, például lehetnek kiscsirkék a Mit ásol, Róka?jelenetében. Ezt követi, amikor egy vagy több gyermek tart közös előadást a felnőtt példáját követve. Maguk a gyermekek más, egyszerűbb technikával játszhatják az egész jelenetet, és eljuthatnak így a közös alkotás felszabadító élményéig, hogy ennek betanítás-íze volna. Nagycsoportban, óvodáskorban a pedagógus irányításával a gyermekek már komoly kitartásra, összmunkára, átélt játékokra képesek. Egy-egy ilyen előadás színesítheti a szerepléseket, az anyák napi műsort, az óvodai nyílt napot. Így a több gyermek összehangolt, önkéntes fegyelmet is igénylő közös játéka, tudatos nevelési rendszerbe is önfeledt, belefeledkezve is egymásra figyelő élménnyé válik. Itt nem az előadás külsődleges sikere a legfontosabb, hanem az önfeledt játék, a rögtönzés, a közös élmény öröme (Dr.Juharosné Molnár, 2003, 9-10).

A gyermek bábjáték a kiscsoportban.

Már a kiscsoportban elkezdődik a gyermek bábjátéka. Az óvónő élményt nyújtó játéka az elindítója. A mozgás az uralkodó tevékenység ennek utánzásában, mert tartalmi beleélésről még itt nem beszélhetünk. A gyermek annak örül, ha valamit megragadhat, szorongathat, rázogathat. Az, hogy mit tart a kézben, nem számít, mert a lényeg: a funkció öröme. Ezért fontos, hogy az óvónő jó előre gondoskodjék a célnak legjobban megfelelő fakanál vagy csutkabábokról, azért,

mert ezeket tudják mozgatni a gyerekek a legjobban. Csak azután következik az igazi játék, amikor a gyermekek a játékpulcon felfedezik a bábokat, és közülük egyet-egyét kiemelve bevonulnak a kisasztalok, székek vagy paraván mögé. Bizonytalan még a bábmozgatásuk, hangjuk is alig hallható. De igyekeznek bátran megszólalni, köszönni: „Szervusztok gyerekek!, Itt vagyok, befogadtok?Jöhettek?”, még ha bátortalannak is néznek ki a köszöngető figurák. Míg a kezdeti bábrázogatásban csak a maga öröme kötötte le kapcsolatteremtés szándék nélkül, addig a köszöngetés már figyelmének a társa felé irányulást jelzi. Fontos az óvónő jelenléte. Az ő visszaköszönése a gyermek és környezete kapcsolatában döntő hatású. Reagálásával ösztönzést ad és így a gyermeket további megnyilvánulásokra készíti. Különös gonddal segíti azokat a gyermekeket, akik maguk, spontán nem kezdeményezők. Az óvónő a közeledést kezdeményezze, hívja fel figyelmüket a pulcon sorakozó bábokra, teremtsen olyan játékos helyzetet, amelyben a gyermekek az óvónő általkínált cselekvést átveheti és folytathatja. De ne erőltessük soha a játékot, mert lehet olyan gyermek, aki nem kap kedvet a játékhoz, ezért először csak passzív néző. Ezeknek a gyermekek felhívhatjuk figyelmüket a bábokra. Viszont vannak olyan gyermekek is, akikkel beszélgetést lehet kezdeményezni a paravánon keresztül, így gyakorló játékot folytat, amelynek során egyre változatosabb lesz a báb mozgása: táncoltatja, ugráltatja, lefekteti, köröz vele stb. Ezen a fokon felfigyel a környezetében élő állatok hangjára, utánozni kezdi őket, pl: kutya bábbal a kezén ugat, vagy a macskával nyávog, a kacsával hápog, a kecskével megeg stb, amit nagy élvezettel csinál (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 28-29.)

A gyermek bábjátéka a középsőcsoportban.

A gyermekek eleinte a kiscsoportban elkezdett játékot folytatják. Amikor a játékokat már annyira begyakorolták, hogy többé nem jelent újat számukra, akkor leállnak. A fejlődés periódusait ismerve az óvónő, és a gyermekek tárgyak felé irányuló érdeklődését, mindig új bábok és bábfajták megjelenésével tartsa ébren és fejlessze a játékkedvet. Amikor a gyermekek megismerik a különböző féle bábokat, az óvónő ezzel is felkelti érdeklődésüket hasonlók készítésére. a bábót esetenként felhasználhatjuk a játék irányítására, például egy-egy konfliktus helyzet megoldására is. A gyerekek alkotókedve fejlődéséhez rendszeresen alkalmat kell teremteni, biztosítani kell a megfelelő időt, helyet, eszközöket. Érdekes változásokat figyelhetünk meg egy bizonyos idő elteltével. A gyermek eleinte az óvónő játékát utánozza. Átmenetileg ez örömet jelent számára. A bábozás során a játékban egyre több önálló gondolat, egyéni ötlet szövődik, mert a gyermek magához alakítja a világot. Itt mindennapi eseményekről beszélünk, melyek a gyermek számára jelentősek. A gyermek nemcsak beszél a bábjához, hanem meg is szólaltatja, éltre kelti. Amint a báb mozgása megszűnik és nem beszél, akkor baba lesz belőle. A játékmódoknak ez az alkalmi keveredése, a bábozás babázásra történő átváltása. Ez a

gyermek játékanak folyamatát változatosabbá és gazdagabbá teszi (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 31).

Az óvónő a gyerekek játékát a következőkkel segítheti elő: bábos élményt nyújt saját játékaival és ezzel is kedvet ébreszt az utánzásra; a báb segítségével keres kapcsolatot a visszahúzódó gyermekkel, ezzel őt is készíti a játékra; vonzó bábokkal játszik, ami vonzó hatású, melyek kedvet ébresztenek a báb iránt; az óvónő a gyermeket a bábkészítésbe ne csak vonja be, de fokozatosan segítse az önálló, alkotó munka végzésére. Az önálló ötletek megvalósításához nyújtott segítséggel fokozza a gyerekek alkotókedvét; mint lelkes, beleélő néző motiválja a gyermekek önálló, öntevékeny játékát (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 32).

A gyermek bábjátéka a nagycsoportban.

A nagycsoportos gyermekek, ha kellően fejlesztjük őket, akkor eljutnak arra a játék színvonalra, amely színházélményt nyújt nézőknek és játékosoknak egyaránt. Szívesen játszanak el dramatizált meséket, kerek jelenteket. A gyermekek bábjátéka kötetlen kell, hogy legyen. Helytelen az a módszer, amely szerint a leírt bábjelenetek szövegét szó szerint betanítják a gyermekekkel, és szigorúan meghatározzák a bábok mozgását és a színpadi játékot. Az a helyes módszer, ha az óvónő elkészíti a szükséges bábokat, biztosítja a játék feltételeit és szabadon hagyja játszani a gyermekeket. Így segíti a gyermekek önálló, egyéni kezdeményezésen és a kötetlen megvalósításon alapuló játékot.

<i>A gyermekek játékában megkülönböztetjük:</i>	
utánzó vagy reprodukáló játékot:	ebben a gyermekek az óvónótól vagy egyéb úton kapott bábjáték élményeiket reprodukálják, például azt a mesét játsszák el, amelyet az óvónő előzőleg mutatott be nekik;
rögtönzött, önálló alkotó játékot:	itt a három-öt együtt játszó gyermek maga találja ki a témát, a darab meséjét és rögtönöznek;
projekciós játékot:	a gyermek a környezetéhez fűződő kapcsolatait, vágyait, feszültséget okozó belső konfliktusait tükrözi

(Dr. Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 32).

2.5. A bábjáték szerepe az anyanyelvi beszédfejlesztésben

Anyanyelvi nevelésünk egyik követelménye a szép beszéd és a hangok kiejtésének megtanítása. A bábu kimeríthetetlen ötletforrásnak bizonyul. Az óvónő a játékos jeleneteken keresztül figyel fel az esetleges beszédhibákra. Így tudja meg, hogy kivel kell ilyen irányban egyénileg foglalkozni vagy, hogy kit kell esetleg logopédiára küldeni. A gyermek fejlődését nagyban segít az óvónő játéka, amelyből egyre többet les el, így ő is megkísérli az általa ismert rövid versek, mondókák bábbal való elmondását. Az óvónőnek készíteni kell azokat a gyerekeket is a beszédre, akik maguk nem kezdeményezők. Az óvónőnek a nem kezdeményező gyermekeket is el kell juttatni a bábozás élményéhez. Az együttes játék ennek a legjobb útja. Beszédfejlesztő játékok lehetnek:

a) az „utánzó majom” játéka, amelyben az óvónő egy-egy hangot, máskor szótagokat mond, amit a majomnak el kell ismételni. Másik variánsa, amikor a majom mindezt megtanulta, és így ő vizsgálta a gyerekeket. Ilyenkor a majom az előmondó és a közönség az utánzó, de úgy is játszhatják, hogy a gyerekek egyenként mondjanak egy-egy hangot vagy szótagot, és azokat a majom ismételi meg;

b) „kitalálós”játék, amelyben a csoport állat bábjai elbújnak egyenként valamilyen díszlet: asztal, szék, kerítés, bokor mögé, és a rejtekben egyenként megszólalnak az állatoknak a jellegzetes hangján: a macska nyávog, a kutya ugat, a kacska hápog, a kecske mekeg stb, és a gyerekeknek ki kell találni, hogy melyik báb hangját hallották;

c) a „varázs láda”, amelyben a ládából elővarázsolt tárgyakat kell a gyerekeknek szép tiszta kiejtéssel megnevezni. A játék célja egy-egy hang kiejtésének megtanulása és begyakorlása.

A játékokban folytatott beszéd fokozatosan a gyermekek élő beszédét is átformálja. Ezek a játékok beszédjavítóak, de csak akkor hatnak, ha a gyermek játéknak érzi őket. Arra kell törekedni, hogy a gyermekben ne tudatosodjék, hogy ő beszédhibás. A csoportban az óvónő olyan légkört alakítson, hogy a gyermek vegye kitüntetésnek, amikor például a kis maci-némi válogatás után, éppen őt szemeli ki arra, hogy kettesben játsszék és beszélgessen vele. Ha ilyen bensőséges hangulatú, vidám, derűs játéksituációt teremtünk, akkor könnyen feloldódik a gyermek és gyakran még kezdeményezővé is válik (Dr.Mészáros, Kisné Polyák, 1975, 24-25).

A bábjáték így egy remek beszédfejlesztési lehetőség. A báb mögé bújva a beszédhibás, esetleg gátlásos gyermek is feloldódik. Néhány bábos foglalkozás után megszűnhet a nem organikus eredetű dadogás. Az óvodapedagógus a bábbal kezdeményezhet anyanyelvi játékokat, párbeszédet, de irodalmi alkotások bábbal való előadása is magával ragadja a gyermeket, fejleszti szókincsét. Az óvónő beszédpéldáját a bábon keresztül még fokozottabban követi a

gyermek. Ezáltal tanulhat új szavakat, új fogalmakat, tiszta hangképzést, helyes artikulációt, a tagolt beszédet és kommunikációs helyzeteket. A gyermeki bábjátékban a gyermek kifejezheti érzelmeit, gondolatait, alkalmazza az általa ismert verbális kifejezéseket, és kipróbálhat új hangokat, hangképzési formákat, mondatprozódiai elemeket. A gyermekek bábokhoz való vonzódását érdemes kihasználni az anyanyelvi nevelés területén is. A kommunikációs képességeken kívül a bábkészítés folyamata rengeteg területen fejleszti a gyermek képességeit: finommotorika, téri-orientáció, rész-egész felismerése, szociális képességek, önbizalom erősítése, alkotásvágy növelése. De ez a varázslatos folyamat, ahol olyan valamit hozunk létre, amit azután megszólaltathatunk, beszélhet helyettünk, vagy csodák történhetnek vele – ez a gyermek számára semmi mással nem pótolható élmény, és eközben fejlődik a szókinca is – az eszközök, alapanyagok megnevezésével, a munkafolyamatok elnevezéseivel, a színek, színárnyalatok, formák neveinek gyakorlásával. Egyszóval nem csak a bábozás maga, de a bábkészítés is nagyszerű fejlesztő tevékenység (Bakné Egyed, 2011).

Dr. Polcz Alain szerint azért olyan hatásos a bábjáték, mert: „*Képszerű*–ez megfelel a gyermek vizuális beállítottságának. *Dramatikus* – az ősi átélési, megelevenedési forma is dramatikus. Az álom, az ábrándozás is dramatikus. A gyermeki fejlődés aránylag későn ér el a fogalmi absztrakcióig. A dramatikus előadás sajátosan megfelel a gyermeki pszichének. De még reánk, mai felnőttekre is a vizuális, dramatikus előadás hat a legerősebben, mivel fejlődéstanig ősibb jelzőrendszerre támaszkodik. *Mozgásra épül a cselekménye*– a gyermekeknél a vitális, a mozgásos komponensek nagyon erősek. Tehát a mozgásra, mégpedig a saját mozgásával rokon mozgásokra jól reagál. A mozgásos élmény mámoros örömet jelent. Természetesen ennél többre törekszünk. (A mozgásritmussal és magasabb rendű mozgásformákkal fejlesztjük a gyermek mozgásformakészségét.) *Művészi erejével hat, jelképes* - a gyermek analógiás, jelképes gondolkodásának a bábjáték szimbolikus, mesei történismódja felel meg. *Csodálatos* – az élettelen bábu megelevenedik, él. Ez a csoda újból és újból átélhető valóság. A varázslat nyílt színen, a gyermek előtt történik meg. Nagyon érdekes, hogy ezt a csodát még akkor is élvezi, ha *ő maga mozgatja a bábú*. Ilyenkor a gyermek egyszemélyes alkotó-varázsló és az életre keltett figura is. *Az érzelmek kivetítését, azok reakcióját* biztosítják a jó bábdarab. Elfolyásokat, vágyakat, indulatokat lehet rajta keresztül kiélni, erősnek, hatalmasnak, csodálatosnak, hősnek lehet lenni, büntetni és jutalmazni lehet. S mindezt úgy, hogy a valóságban nincsenek következményei. A negatív indulatok levezetődnek, feloldódnak, megtisztulás jön létre. Az indulat levezetése után pozitív indítékot és probléma-megoldási lehetőségeket nyújthatunk a gyermekeknek a bábjátékon keresztül.”

III. Alkalmazott bábjátékok alkalmazása a Gálócsi Oktatási - Nevelési Komplexumban

Szakdolgozatomban az alkalmazott bábjáték szerepét vizsgálom, melynek helyszíne a Gálócsi Oktatási-Nevelési Komplexum óvodai csoportja.

3.1. A kutatás helyszínének bemutatása

A *Gálócsi óvoda* 1977-től, az új épület átadásától működik napközis óvodaként és mintegy 50 gyerekkel indult. Azelőtt csak szezonális óvodaként működött, ami nyáron állt a szülők és a gyerekek rendelkezésére. A gyerekek eleinte hét faluból jártak ide: Sislóc, Tarnóc, Bátfa, Palló, Kisszelmenc, Palágykomoróc és természetesen a helyi családok gyerekei. Sislócon és Tarnócon még akkoriban nem volt óvoda, a palágykomoróci óvodában a túljelentkezés miatt nagyon sok gyereket kénytelenek voltak a gálócsi óvodába irányítani. A gyerekeket szállítását busszal oldották meg. Az óvodában eleinte három csoport működött: kis-, közép- és nagycsoport.

Az óvoda vezetőnöje, Szaniszló Erzsébet elmondása szerint a következő adatokat tudtam meg a gálócsi óvodáról. Folyamatosan csökkenő gyereklétszám miatt először 2, majd 1991-től 1 csoport működik az intézményben. A csoportok megszüntetésének egyik oka lehetett, hogy 1991-ben Sislócon megnyílt egy 4 csoportos óvoda, a palágykomoróci óvodában is egyre csökkent a gyereklétszám, valamint az iskolát az óvoda épületébe költöztették. A kilencvenes években az óvodások száma annyira csökkent, hogy volt olyan év, amikor bezárás fenyegette a gálócsi óvodát. Az elmúlt három évben egyre több sislóci és bátfi szülő adja a gyermekét a gálócsi óvodába. A sislóci óvodába inkább olyan szülők adják gyerekeiket, akik azt szeretnék, ha gyerekeik elsajátítanák az ukrán nyelvet.

Mára a Gálócsi óvodában szintén csökken a gyereklétszám. Roma gyerekek nem járnak óvodába, így ezek a számok inkább a falu magyar nemzetiségű gyereklétszámát tükrözik. Az iskola 1992-től az óvoda épületének felső szintjén kapott helyet, hátrahagyva az épületét a Gálócsi Községi Tanácsnak. Az óvoda épületét 1977-ben építették, de azóta nem javították. Önerőből átfedték az iskola tetejét, az ajtók és az ablakok festésére került sor, valamint az osztályterem kimeszelésére. A Községi Tanács és a járási hivatal nem tudott hozzájárulni a költségekhez. 2007-ben az óbudai református gyülekezet bevezetette a vizet, és vécét szereltetett fel.

A Gálócsi Oktatási - Nevelési Komplexum 2012. október 12-én jött létre az addig egy épületben működő, de közigazgatásilag más szervezethez tartozó óvoda és elemi iskola összevonása által. Igazgató, igazgató-helyettes, két óvodapedagógus, egy zenei vezető, négy alsós tanár, egy dada, szakács, mosónő, takarítónő, gondnokképezi a személyzetet. Az óvodai csoporton két óvodapedagógus egymást váltva dolgozik.

Az óvodai rész az alsó szinten található. Külön öltözővel, játszó helyiséggel, étkezdével, hálósobával, mosogatórésszel, illemhellyel. Ezen a szinten található még a konyha, tanári, lerakat, módszertani szaktanterem.

Az óvodásokat 2 óvodapedagógus, valamint egy zenei vezető oktatja, alkalmazva van egy dada, szakács és mosónő. Jelenleg az egy csoporttal működő óvodai részhez, 29 gyerek tartozik ide, akik közül nyolc, ötödik életévüket betöltött roma gyerek, akikkel egy héten kétszer foglalkozik az igazgatónő külön tanterv szerint.

A komplexum a Gálóczi Községi Tanácshoz tartozik közigazgatásilag. Sajnos a községháza dotációs, vagyis az Ungvári Járási Tanács és a Megyei Tanács juttatásaiból tudja fenntartani magát, ezért a dolgozók bérén, a kommunális szolgáltatások kifizetésén, valamint az étkezéshez szükséges alapanyagok megvásárlásán kívül mással nem tudja támogatni az intézményt. A Magyar Kormány által finanszírozott Kárpát-medencei óvodafejlesztő programnak köszönhetően az oktatási intézmény teljes körű belső felújításon esett át a múlt évben.

3.2. A kutatás megvalósításának körülményei

Az alkalmazott bábjáték szerepe, hogy fejlessze a gyerek személyiségét és képességét, rossznak ítélt viselkedési formákat a helyes irányba terelje. Egyszerű eszközöket alkalmaz, arra sarkall, hogy az alkalmazott eszközök állandó használatban legyenek. Az alkalmazott bábjáték tehát fejleszt és nevel, nélkülözhetetlen a pedagógiai munkában.

Az alkalmazott bábjáték fontos célja még, hogy az általa közvetített és elsajátított ismeretek használhatóak legyenek az életben is, motiváló legyen, személyesebbé tegye a kötődéseket akár óvodás és óvónő között is, ne alakuljanak ki csak homogén csoportok és felhívja a figyelmet arra, hogy egy célt több úton is el lehet érni. Az alkalmazott bábjáték mindig igazodik az óvodás életkori sajátosságaihoz, fejleszti a gyerekek kommunikációját, kíváncsiságát, önkifejezését, kapcsolattartását és kapcsolatépítését, valamint ritmusérzékét.

Az alkalmazott bábjáték alkalmazhatósága kapcsán hipotézisem a következő:

1) feltételezem, hogy a bábozás személyesebbé teszi a kapcsolatokat, közvetlenebbé és könnyebbé teszi a kommunikációt gyermekek és gyermekek, gyermekek és felnőttek között, Bővíti a gyermekek szókincsét;

2) segít elsajátítani bizonyos viselkedési formákat, erkölcsi normákat tanít, valamint feloldja a gyerekben lévő gátlásokat;

3) a bábjáték inkább az óvodai közegben van jelen, otthon a szülők nem alkalmazzák még az óvodai jó tapasztalatok ellenére sem.

Kutatásomat a résztvevő megfigyelés, és kérdőíves felmérés, valamint önálló kísérletezés (bábjáték-bemutató, spontán helyzetek kialakítása, eszköz-készítés) módszerével végeztem.

Az intézményben első alkalommal október közepén voltam, amikor is felmértem, hogy mit is tudnak a gyerekek a bábozásról, milyen bábelőadásokat láttak, és a foglalkozások során alkalmaznak-e bábokat?

A gyermekek beszámolóí alapján megtudtam, hogy mind láttak bábelőadást, és az óvodán belül is alkalmazza az óvónő a kesztyűbábokat, melyek segítségével matematikát vagy beszédfejlesztés tanulnak. Az intézményben az iskolások egyszeri alkalommal bábelőadást tartanak az óvodásoknak, melynek általában bemutató (előadás) jellegűek, és ukrán vagy magyar népmeséket visznek „paravánra”. A három medve történetét kedvelik a gyerekek leginkább és talán mondanivalója még közelebb kerül az által, hogy gyerekek mutatják be a történetet (lásd: 3. sz. melléklet).

A pedagógusoktól megtudtam, hogy több bábelőadásra is sor került már az intézmény falai között, valamennyi magyar nyelven és külföldről érkező előadók tolmácsolták. Az óvónők elmondták, hogy szívesen látnának az intézményen belül ukrán nyelvű előadásokat is, de sajnos eddig még erre nem került sor. Csernik Pál Szende székely lábbáros még 2015-ben látogatott el a gyerekekhez. Ízes beszédével, szokatlan előadásmódjával a bábozás egy addig nem ismert részterületével varázsolta el a növendékeket. 2016 augusztusában szintén Székelyföldről érkezett bábjátékosok János Vitéz című előadását nézhették meg az az óvodások (lásd: 4.sz.melléklet).

Látogatásom első alkalmával kesztyűbábokat mutattam a gyerekeknek, arra voltam kíváncsi, hogy mennyire ismerik fel a figurákat és milyen kis történetet tudnak elmesélni az adott báb segítségével. A megfigyelésemet és kísérletemet 21 gyerekkel végeztem, akik 3-7 év közöttiek, mivel az intézmény vegyes csoporttal dolgozik. A nemek szerinti megoszlás szerint 7 fiú és 14 lány. A gyerekek azonnal csatlakoztak az előadáshoz, a bábokat kézbe vették és már átlényegülve, igazodva a báb által megszemélyesített figurához, üdvözölték egymást. Ez is igazolta, ahogy a báb, mint életre kelt eszköz, nem idegen számukra.

Tapasztalatom szerint a lányok bátrabban kezdtek bele egy történet elmesélésébe és a bábbal való eljátszásába, hamar rövid kis történetek kerekedtek és szívesen mutatták be társaiknak. Azt mutatta ez, hogy a gyerekek sok mesét hallanak és néznek, valamit az óvodai foglalkozások során ezeket megbeszélik, jól tudtak önálló és összefüggő mondatokat alkotni.

A háromévesek (5 gyerek), elsőnek meglepetten tekintettek a bábokra, kézbe vették őket, de nem szólaltatták meg. Inkább játékeszközként tekintettek a bábokra, magukhoz szorították, szeretgették. Számukra ez a meglepetés erejével hatott, de mindannyian kézbe vették őket, tehát kíváncsiságuk felébredt, érdeklődést mutattak a bábok iránt.

Ennek a látogatásnak a célja tehát az volt, hogy felmérjem, milyen ismeretek rendelkeznek a gyerekek a bábokról, mennyire tudják alkalmazni őket és milyen szívesen foglalkoznak velük. A növendékek számára nem volt ismeretlen a bábozás, a vizsgált óvodai csoportban alkalmazzák a bábozást.

A gyermekek nyelvfeljlettségi szintjének megismerésére terveztem egy állapotfelmérést (szókincs fejlettségi szintje, beszédhibák), amelynek kiindulási állapotáról az óvónőt kérdeztem ki. Az általa elmondottak szerint a gyerekek a koruknak megfelelő módon beszélnek, használnak szavakat, alkotnak mondatokat (alany, állítmány, jelzős szerkezetek, összetett mondatok) szókincsük aránylag fejlett, bár sok a vegyes házasságból származó gyerek. Jellegzetes beszédhiba szinte alig vehető észre, ezek inkább életkori sajátosságból adódnak (selypen beszélő kisebb gyerekek vannak). Kellemes meglepetésként ért, hogy egy-egy báb kézbevitelével és megszemélyesítésével azok a gyerekek, akik kétnyelvűként élnek mindennapjaikat, ügyesen alkottak rövid történeteket, miközben magyarul fogalmazták meg mondandójukat.

A következő alkalommal már saját készítésű bábokat vittem és konkrét mesét adtam elő. A gyerekek érdeklődéssel hallgatták A három pillangó című mesét. Ennek eljátszásánál hangosan mondták velem a mesét, mivel ismerték, ezt ők is szokták játszani. A másik mese Csukás István A Sün Balázs meséje volt, ez is tetszett a gyerekeknek. Ezen alkalmak során a kisebbek mindannyian érdeklődve nyúltak a bábok után, ugyanaz a báb ragadta meg a figyelmüket. Kértem, hogy mutatkozzanak be a bábokkal. Egy gyerek volt, aki nem szólalt meg és nem volt hajlandó a bábokkal való kommunikációra. Azt tapasztaltam, hogy a kisebbek az alkalmak során nyitottabbak és bátrabbak lettek, a nagyobbak már teljes kitalált történeteket adtak elő, amelynek alapjául egy esetben a tévében futó szappanoperák szolgáltak. Nevezhetnénk életből vett jeleneteknek, hisz megtudtam ezáltal, hogy otthon milyen csatornákat néznek a szülők, és velük a gyerekek.

A három pillangó történetét mutattam be a gyerekeknek, hiszen előzetes beszélgetésből kiderült, hogy a történet ismert számukra és játszani szokták irodalmi foglalkozások alkalmával. A gyerekek felszabadultak voltak, közvetlenül viselkedtek. A bábok megjelenése után tudták, hogy olyan mese fog következni, melyet ők is nagyon jól ismernek. Az előkészület alatt a nagyobb gyerekek már egymásnak mesélték a történetet suttogva. Megfigyeltem, hogy nagyok a történet egészét el tudják mondani, saját szavakkal, egyszerű mondatokkal.

Azonnal beszélgetésbe kezdtek velem, érdeklődtek, hogy hogyan készítettem el a bábokat és szinte az egész csoport szerette volna megfogni őket. A mese eljátszása alatt valamennyien figyelmesek voltak.

Miután befejeztem a mesét, minden gyerek kezébe foghatta a bábokat és játszhatott vele. Ekkor a gyerekek megváltoztatott hangon játszani kezdték a színdarabot, egy-egy mondatot mondtak el a szereplő kézben tartásával. A bábokkal való ismerkedés után kértem, hogy mondjanak néhány olyan szót, amit a mesében hallottak. Ekkor a következő szavak és szókapcsolatok hangzottak el: *eső, pillangó, barátság, fehér, sárga, piros, táncoltak, tulipán, szomorú, hideg, fáztak, vizes, összebújtak, együtt maradtak, röpültek, kisütött a nap.*

Ezeket a szavakat feljegyeztem és következő látogatásom során érdeklődve figyeltem, hogy megjelennek-e a gyerekek beszédében játék alatt, közben. Ugyanis minden alkalommal, amikor az intézménybe látogattam mindig vittem egy új mesét és hozzá eljátszottam A három pillangó című mesét is. Érdekes volt számomra, hogy a gyerekek már várták a pillangók történetét és egyetlen alkalommal sem tűnt úgy, hogy unalmas lenne. Minden újabb alkalommal megkérdeztem, hogy milyen szavakra és szókapcsolatokra emlékeznek a történetből. A visszatérő szavak és szókapcsolatok a következők voltak: *pillangó, hideg eső, fehér, sár, piros, fáztak, rossz tulipán, nagyon vizes, együtt maradtak, kisütött a nap.* A történetet elmondásakor a szóképlet bővülését figyeltem meg. Míg első alkalommal egyszerűen csak azokat a szavakat sorolták fel a gyerekek, amelyeket megjegyeztek, többszöri eljátszás után, a tavaszi alkalmakkor már szókapcsolatok jelentek meg: *szép pillangók, hideg szakadó eső, csurom vizes, nagy szél, nagyon fáztak, szívtelen tulipán, szorosan összebújtak, melegítették egymást, vidáman táncoltak.*

További tapasztalatom az volt, hogy voltak visszatérő szavak, de rendszeresen jelentek meg új szavak is az előző foglalkozásokhoz viszonyítva. A gyerekek igyekeztek szöveghűen előadnia történetet, nem helyettesítették a mesében szereplő szavakat rokon értelművel, hanem igyekeztek szó szerint idézni. Ebből arra következtetek, hogy a bábozás az élmény mellett szókincsbővítéssel is párosul, valamint azzal, hogy a bábozó gyerekek felszabadultabbak, vidámabbak és bátrabbak lettek a bábozásnak köszönhetően.

Kellemes élmény volt számomra, hogy a gyerekek már első alkalommal nem idegenként tekintettek rám, hanem olyan vendégként fogadtak, aki játszik velük, és bábokat hoz vendégségbe. Az utolsó látogatásom során (áprilisban) a hangulat már családi volt, a gyerekek várták a jöttemet, hiszen tudták, hogy megint izgalmas dolgok fognak történni.

Az alkalmazott bábjáték jelenléte a nevelésben azért is fontos, mert a bábokon keresztül nemcsak szórakoztatni lehet a gyerekeket, hanem tanítani is. Akárcsak a tanmesék, így a bábok is példaképként szolgálhatnak viselkedésükkel, az általuk megformált személyiségekkel, a gyerekek számára. Egy kedvenc szereplőn keresztül könnyebben lehet eljutni a gyerek szívéig és tudatáig és cselekedetre ösztönözni. Ennek hatására egy alkalommal a Nádas tó megmentése

című mesét mutattam be, melynek célja az volt, hogy a gyerekeket rávezessem arra, hogy a szemetelés milyen nagy károkat okoz a természetben, és már ők is tehetnek ez ellen. A történetben egy férfi a szemetét minden alkalommal egy tóba dobta bele, ahol egy vízi manó lakott és barátai. Egy alkalommal viszont kiesett a pénztárcája, utána ugrott, de a sok szemet marta a bőrét és nem kapott levegőt sem tőle. Nagy nehezen kiszabadult és hazafutott. Néhány nap elteltével egy felnőttekből és gyerekekből álló vidám társaság érkezett a tó partjára. Kis idő múlva a tavacska megint a régi fényében pompázott: tiszta volt. A vízi manó hálából odaajándékozta a teli erszényt a jóembereknek, akik állatkórházat létesítettek a pénzből.

A mese a szemetelés következményére hívja fel a figyelmet, amely súlyos méreteket öltött, ebben is segítség a bábjáték. Ennek hatására a gyerekekkel elindultunk ki az udvarra szemetet gyűjteni, mi is megtisztítottuk a környezetünket! Tanulságos volt a mese üzenetének megvalósítása. A bábozás azon túl, hogy esztétikai élményt nyújt, hatására a gyerekek értékrendje is változhat, példát állíthat egy követendő életmód szemléltetésére (lásd: 5.sz.melléklet).

A hipotézisemet sikerült bebizonyítani, mivel a gyerekek nyitottak lettek felém, valamint egymás felé; a bábok segítségével betekintést engedtek a mindennapjaikba, közlékenyebbek lettek, bővült szókincsük valamint odafigyeltek, hogy helyesen fejezzék ki gondolataikat, mikor egy báb megszólaltatásáért lettek felelősek.

Kutatásomat másik részét a szülők körében is végzett egy kérdőíves felmérés alkotta, mely az alkalmazott bábjáték ismeretére irányult. A kérdőívet önállóan állítottam össze olyan kérdésekből, amelyeket a szakirodalomban olvasottak, valamint az óvodában végzett tapasztalataim alapján véltem fontosnak a téma még mélyebb feltárása érdekében. A csoportba járó minden gyermek (21) szülőjének eljuttattam a kérdőíveket, de csak 15 szülő juttatta vissza azokat. A roma szülők nem szerették volna kitölteni a kérdőívet. A kérdőív alapján arra szerettem volna választ kapni, hogy mennyire ismerik a szülők az alkalmazott bábjáték fogalmát, fontosnak tartják-e, hogy a gyerekek foglalkozzanak bábozással, és ha igen, akkor ez milyen fejlődést biztosítana számukra.

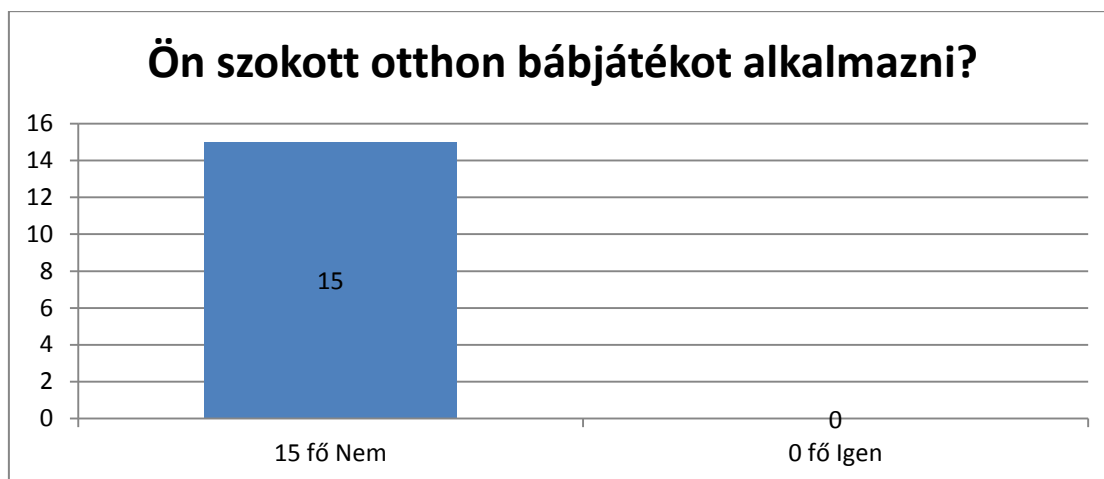
A kérdőívben a következő kérdésekre vártam választ:

1. Ön szokott otthon bábjátékot alkalmazni?
2. Szokott - e mesélni vagy mesét olvasni gyerekének?
3. Ön szerint milyen területet fejleszt a bábjáték?
4. Az óvodai élmények alapján a gyerek otthon igényli a bábjátékot, ha igen báboznak-e a szülők a gyerekeknek?
5. Milyen pozitív hatását ismeri az alkalmazott bábjátéknak?

A kérdések zárt illetve nyitott formában kerültek feltevésre.

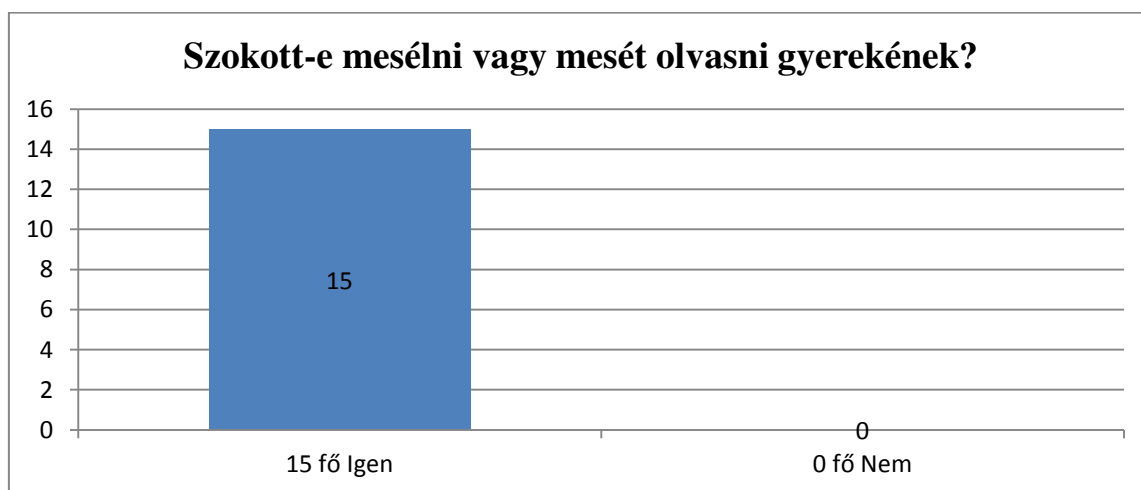
A kérdőív elemzése.

Az első kérdésre, miszerint „*Ön szokott otthon bábjátékot alkalmazni*” sajnos 15 nemleges válasz született. Sajnos indoklást nem tartalmazott a kérdőív. Szóbeli beszámolók alapján ezt magyarázták, hogy nincs bábujuk, illetve a szülők időhiány miatt nem tudnak erre is figyelmet fordítani.

1. ábra

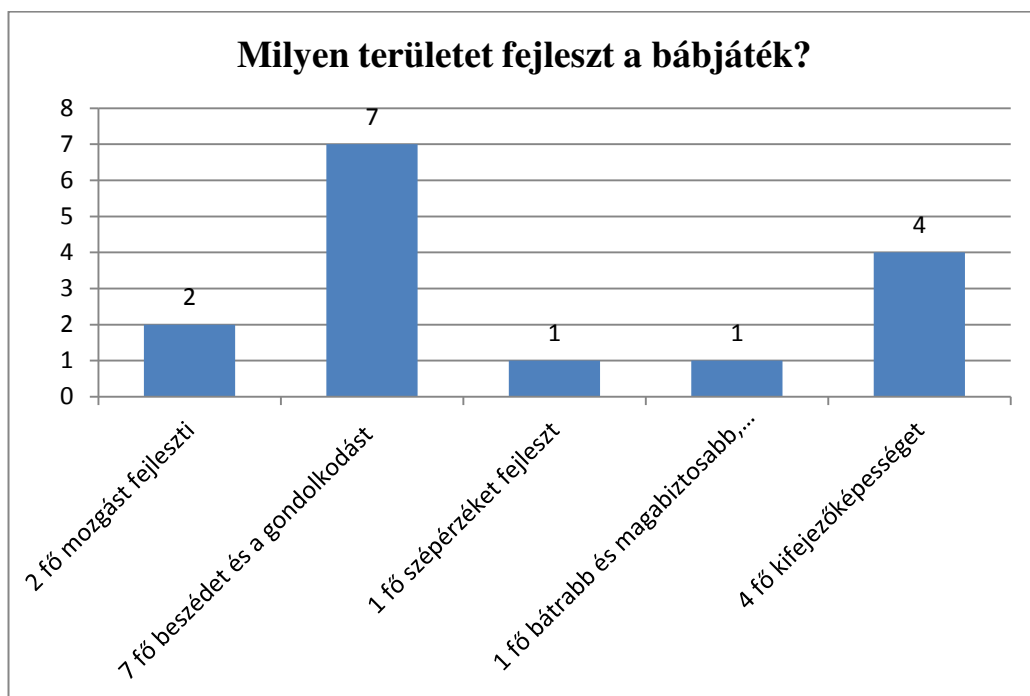
A második kérdésre (*Szokott-e mesélni vagy mesét olvasni gyerekének?*) minden szülő (15 fő) igennel válaszolt. Legtöbbször esténként könyvből felolvasnak a gyerekeiknek, 4 szülő válaszolta, hogy saját történetet is szokott mesélni.

2. ábra

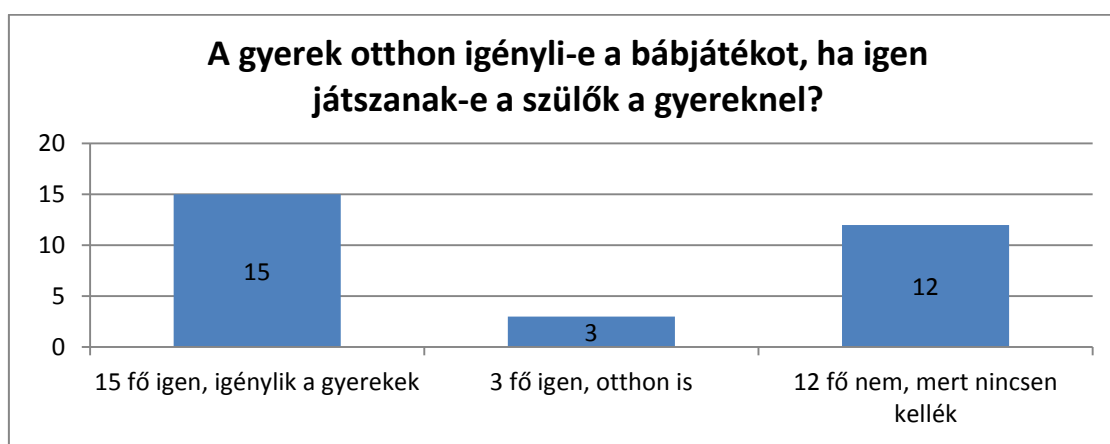
A harmadik kérdésre (*Ön szerint milyen területet fejleszt a bábjáték?*) vegyes válaszok érkeztek. 2 fő azt gondolja, hogy a testkoordinációt, a mozgást fejleszt a bábjáték, 7 fő gondolja azt, hogy a beszédet és a gondolkodást fejleszt, 1 válaszadó szerint a szépérzékre hat, 1 másik

szerint a személyiség fejlődésére hat - magabiztosabb és bátrabb lehet tőle a gyerek, 4 fő gondolja azt, hogy a kifejezőképességet is növeli.

3. ábra

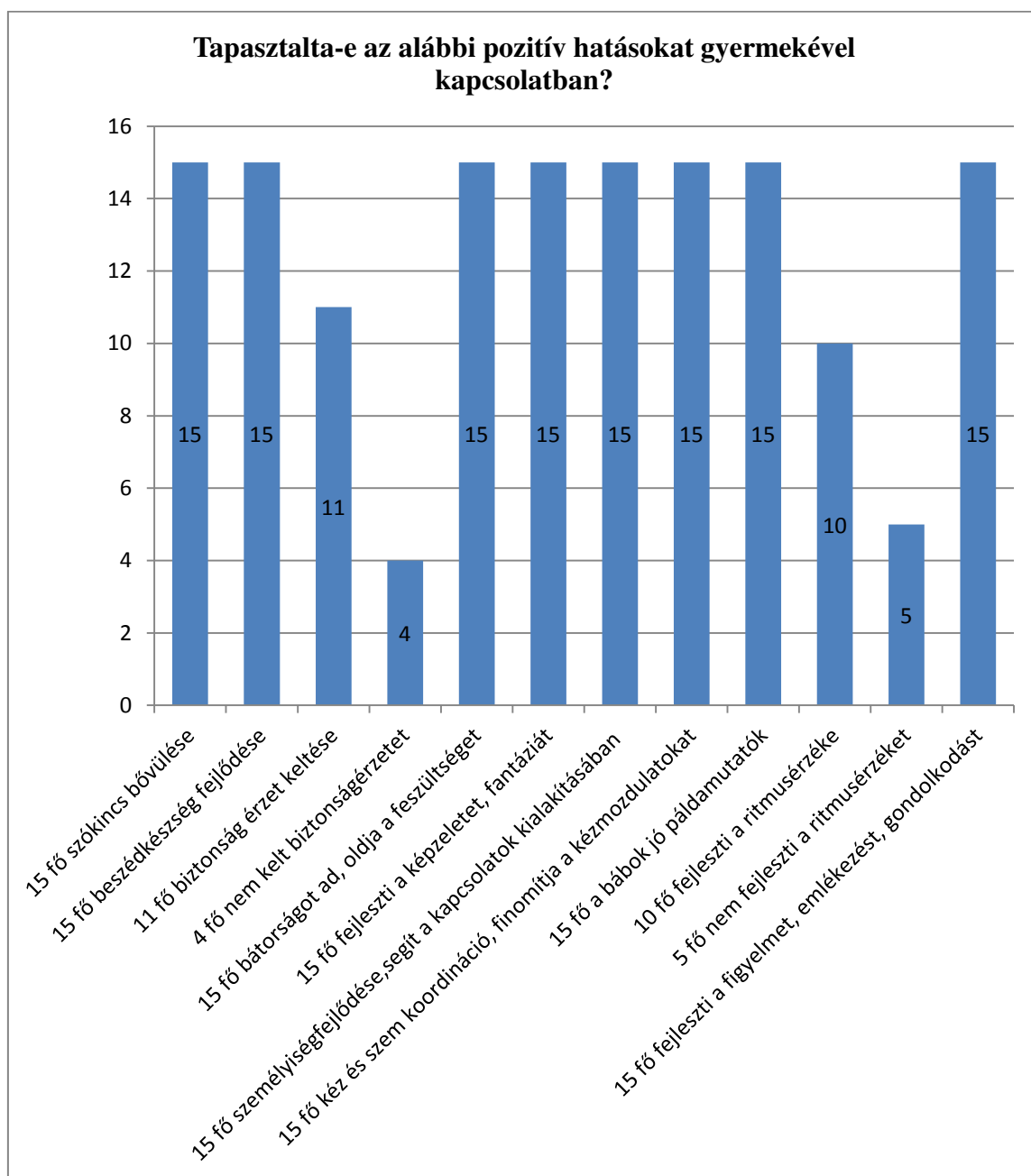
A gyerekek, amikor részesei lesznek egy bábelőadásnak élménybeszámolót tartanak erről otthon, ebből kiindulva mind a 15 gyerek igényelné otthon is a bábjátékot, de csak 3 fő válaszolta azt a negyedik kérdésre (*Az óvodai élmények alapján a gyerek otthon igényli a bábjátékot, ha igen játszanak-e a szülők a gyerekeknek?*), hogy otthon is vannak a bábozáshoz szükséges kellékek és a gyerekek olyankor elkérik, hogy játszanak velük vagy este a szülő játszik nekik (ez a válasz ellentmond az első kérdés válaszainak).

4. ábra

A bábjáték pozitív hatásaként az 5. kérdésben (*A bábjáték-élmény kapcsán tapasztalt-e az alábbi pozitív hatásokat a gyermekével kapcsolatban?*) 15 fő úgy gondolta, hogy bővül a gyerekek szókincse, beszédképessége fejlődik, oldja a feszültséget és bátorságot ad, fejleszt

képzetet, fantáziát, segíti a kapcsolatok kialakítását, segíti a szem és kéz koordinációt, a bábok jó példát mutatnak, fejleszti a gyermek figyelmét, emlékezetét és a gondolkodását. A 15-ből 5 fő úgy gondolja, hogy nem fejleszti a ritmusérzékét, 4 fő pedig, hogy nem kelt biztonságérzetet.

5. ábra

Összegzésképpen levonható a következtetés, hogy az alkalmazott bábjátékra szükség van az óvodai nevelésben, mivel egy olyan területeket fejleszt, amelyek a gyermekek életében nagyon fontosak: kommunikáció, beszéd-készség, magatartás, erkölcsi normarendszer, élményközpontúság, melynek forrása az óvoda. A szülők sajnos nem merítenek ki minden lehetőséget a bábjáték kapcsán. Erre is lehet példa az óvodai tevékenységek sokasága, az óvónő nem csak a gyerekeket, de a szülőket is bevonhatja ebbe az izgalmas tevékenységben.

Összefoglalás

„A bábjátékra tehát szükség van.

Színházértő, színházteremtő – egyáltalán embert nevel.

Ennél szebb feladat alig akadhat.”

(Szentirmai László)

Szakedolgozatom aktualitását az adja, hogy az alkalmazott bábjáték mindenkor nagy segítség különböző nevelési helyzetekben, a konfliktusok megoldásában hangsúlyos szerepet kapnak. Ebből kiindulva a bábjáték szerepét vizsgálom óvodai környezetben. A szakedolgozatom elméleti részének megírásakor az alábbi szakirodalomra támaszkodtam, amelyek az óvodáskorú gyermekek személyiségfejlődését elemzik a bábjáték élményének, hatásának során. Alapvető ismereteket és módszertani javaslatokat szerezhettünk Domány Mária, Klárikné Varga Katalin, Tekes Zsuzsanna, Csombok József és Székely Andrea, valamint Mészáros Vincéné műveiből.

Szakedolgozatomban 3 fő részből áll. Azon alapszik, hogy az alkalmazott bábjáték szerepét vizsgáltam az óvodai nevelésben.

Az első részben vizsgálom szakirodalom alapján a bábművészet eredetét, sajátosságát, jelentőségét.

A második fejezetet az ének, a zene és a bábjáték hatásának szentelem a gyermek személyiségfejlődésére. Valamint bemutatom a bábtípusokat, a bábkészítés módját, az óvónő és a gyermek bábjátékát és, hogy milyen szerepe van az anyanyelvi beszédfejlesztésben.

A bábjáték pozitív hatása miatt javasolt az óvodai nevelésben gyakran alkalmazni. A gyermek számára elsősorban játékot, örömet jelent, azonban a bábozás bővíti az ismereteit és szókincsét, segítséget nyújt a kapcsolatteremtésben, hat az érzélemvilágára, nagy hatással bír a beszéd kialakulására, beszédfigyelemre szoktatja, képessé teszi az együttműködésre, fejleszti a figyelmét, emlékezetét, problémamegoldó képességét. A bábok elkészítése javítja a gyermekek finommotorikáját, esztétikai érzékét, formaérzékét. A bábjáték a maga sajátos varázserejével, olyan komplex módon hat a gyerekre, amelyet ebben az életkorban semmiféle eszközzel vagy eljárással nem lehet megismételni. Nevelő hatása a gyermeklélektani elemzőihez és érzelmi sajátosságaihoz illő forma nyelvében van. Ennek felismerése segít bennünket abban, hogy értelmét és akaratát a megfelelő mértékkelés eredménnyel fejleszthessük (Klárikné-Tekes, 2009).

A harmadik fejezetben az alkalmazott bábjáték hatását vizsgálom a Gálócsi Oktatási - Nevelési Komplexumban. Kutatásomat a résztvevő megfigyelés, kérdőíves felmérés, valamint önálló kísérletezés (bábjáték-bemutató, spontán helyzetek kialakítása, eszköz-készítés) módszerével

végeztem. Céлом volt, hogy megfigyeljem és betekintést nyerjek az óvodai bábjátékokról és, hogy milyen gyakoriságban van jelen a bábjáték alkalmazása az óvodáskorú gyermekek körében.

A hipotéziseimet sikerült igazolni, mivel a gyerekek nyitottak lettek felém, a bábok segítségével betekintést engedtek a mindennapjaikba, közlékenyebbek lettek, bővült szókincsük; erkölcsi normáik pozitív irányba fejlődtek; a szülők ugyan ismerik a bábjáték pozitív hatásait, de otthon nem alkalmazzák, még az óvodai jó tapasztalatok ellenére sem.

Összegzésképpen levonható a következtetés, hogy az alkalmazott bábjátéokra szükség van az óvodai nevelésben, mivel egy olyan területet mutat be, melyre a szülők sajnos nem használnak, de pozitív hatása a gyermek fejlődésére bizonyított és a gyerek igényli is.

Szakedolgozatomban elvégzett kutatásom is azt bizonyítja, hogy az alkalmazott bábjáték nélkülözhetetlen az óvodai mindennapokban, számos nevelési- és lelki felüdülésre alkalmas lehetőséget rejt. A bábjáték módszerét csak javasolni tudom minden gyakorló és pályáját most kezdő óvodapedagógus számára.

Узагальнення

„Отже потрібен нам театр ляльок.

Театральний радник, творець театру - виховує людей.

Навряд чи існує кращої роботи.”

(Сентірмаї Ласло)

Актуальність моєї дисертації полягає в тому, що прикладна лялькова гра завжди допомагає в різних освітніх ситуаціях, і вони відіграють важливу роль у вирішенні конфліктів. З цієї точки зору я досліджую роль лялькової гри в дитячому садку. При написанні теоретичної частини моєї дисертації я спиралася на наступну літературу, яка аналізує розвиток особистості дітей дошкільного віку під час проведення лялькового театру. Основні знання та методологічні пропозиції можна отримати з творів Марії Домань, Каталіни Кларікне Варга, Жужанни Текеш, Йожефа Чомбок, Андреї Секель і Мейсарош Вінцене.

Моя дисертація складається з 3 головних частин. Вона ґрунтується на ролі прикладного ляльок, яку я досліджувала у вихованні в дитячому садку.

У першій частині розглянуто походження, особливості і значення маріонеткового мистецтва на основі літератури.

Другий розділ присвячений ефектам співу, музики та лялькового мистецтва на розвиток особистості дитини. Також вводяться маріонеткові типи, методи виготовлення маріонеток, лялькову гру вихователя дітей, і яку рольову гру відіграє у розвитку рідної мови.

Завдяки позитивному ефекту від ляльок рекомендується використовувати його в дитячому садку. Для дитини це, перш за все, гра, радість, але лялькове мистецтво розширює кругозір і словниковий запас, допомагає в налаштуванні контактів, впливає на емоційний світ, має великий вплив на формування мови, привчає до мовної дисципліни, дає можливість співпрацювати, розвиває увагу, пам'ять, здатність вирішувати проблеми. Виготовлення маріонеток покращує дрібну моторику дітей, естетичний сенс і відчуття форми. Лялька зі своєю особливою магією, так непоторно впливає на дитину, як ніякі інші засоби або процедури в цьому віці. Навчальний ефект здійснюється мовою форми, що відповідає психологічним характеристикам і емоційним особливостям дитини. Визнання цього допоможе нам розвинути сенс і волю з правильним результатом. (Кларікне-Текеш, 2009).

У третьому розділі я розглядаю вплив прикладної ляльки у Галоцькому навчально-виховному комплексі. Моє дослідження проводилося шляхом спостереження за учасниками, анкетуванням та незалежним експериментуванням (лялькова гра, спонтанні

ситуації, інструментарій).Моя мета полягала в тому, щоб спостерігати і одержувати уявлення про маріонеткові ігри дитячого садка і частоту використання ляльок серед дітей дошкільного віку.

Мої гіпотези були обґрунтовані, оскільки діти були відкриті для мене, за допомогою маріонеток вони дали мені зрозуміти їхнє повсякденне життя, вони стали більш інформативними, їх словниковий запас розширився;їхні моральні стандарти розвивалися в позитивному напрямку;хоча батьки знають про позитивний вплив ляльок, вони не використовуються вдома, незважаючи на хороший досвід у дитячому садку.

Для узагальнення можна зробити висновок, що прикладна лялькова гра необхідна у вихованні в дитячому садку тому, що вона являє собою область, яку батьки, на жаль, не використовують удома, але позитивний вплив на розвиток дитини доводиться, і дитині це необхідно.

Моє дослідження в даній дисертації також доводить, що прикладне лялькове мистецтво є незамінним у повсякденному житті дитячого садка, і пропонує безліч можливостей для освітнього та духовного відпочинку.Я можу лише рекомендувати метод лялькової гри для всіх практикуючих вихователів, а також початківців у їхній роботі з дітками.

IRODALOMJEGYZÉK

- Arany Erzsébet (1983): *Anyanyelvi nevelés bábozással*, PTI Debrecen.
- Balogh Beatrix (1982): *Marionett mindenkinek*. Népművelési Propaganda Iroda.
- Bakay Tiborné (1974): *Bábjáték az óvodában* In: Szerkesztette Hollós Róbertné: A bábjáték lélektana és pedagógiai tanulmánykötet, Bábjátékos kiskönyvtár, Népművelési Propaganda Iroda 18. szám, Budapest.
- Bakné Egyed Katalin (2011): *Bábjáték szerepe a beszédfejlődésben*, Online dokumentum. <http://aranytulipan.gportal.hu/gindex.php?pg=34002960> Letöltés ideje: 2019.01.23.
- B. Méhes Vera (1993): *Az óvónő és az óvodai játék*. Calibra Kiadó, Budapest.
- Csombok József: *Alkalmazott bábjáték a pedagógiai munkában*. Bábjátékos ismeretek I. - EKF - Világirodalom Tsz., Magyar Irodalomtudományi Tanszék, Eger. Online dokumentum. <https://www.scribd.com/document/353240130/03-Alkalmazott-Babjatek-a-Pedagogiai-Munkaban> Letöltés ideje: 2018.06.22.
- Debreceni Tibor (1981): *Szín, kör, játék*, Népművelési Propaganda Iroda.
- Domány Mária (2001): *A bábjáték varázsa. I.rész.* Thurzó Lajos Közművelődési Központ, Zenta. Online dokumentum. <http://dda.vmmi.org/konyvek/domany.pdf> Letöltés ideje: 2019.01.19.
- Hollós Róbertné (1989): *A bábjáték lélektani összefüggései*, Nyári Egyetem Kecskemét.
- Horváthné Fülöp Éva (2003): *Báb Játék Bábjáték*, Debrecen, Didakt kiadó.
- Juharosné Molnár Piroska (1989): *Pedagógiai bábjáték, A játék sója*, Kecskemét.
- Jurkowski Henryk (1996): *Bábok, tárgyak és emberek*. In: Színház, A magyar színházművészeti szövetség folyóirata, XXIX.évfolyam, 6.szám. Online dokumentum. http://www.old.szinhaz.net/pdf/1996_06.pdf Letöltés ideje: 2019.05.01.
- Králikné Varga Katalin - Tekes Zsuzsanna (2009): *Az ének, a zene és a bábjáték hatása a gyermek személyiségfejlődésére*, Tiszakécske.
- Láposi Terka - Arany Erzsébet (2013): *Módszertani segédlet a BÁBJÁTÉK és a BÁBKÉSZÍTÉS tárgyak tanításához*. Online dokumentum. http://ofi.hu/sites/default/files/ofipast/2013/11/szin_bab_modszertani_segedlet.pdf Letöltés ideje: 2019.01.19.
- Lévai Sándor (2014): *Sanyi Manó, Lévai Sándor báb és díszlettervező élete és művei*, Gaál István Egyesület.
- Mészáros Vincéné (1982): *Óvodai bábjáték*, Tankönyvkiadó, Budapest.
- Mészáros Vincéné és Kisné Polyák Erzsébet (1975): *Bábjáték az óvodában*, Országos Pedagógiai intézet.

Pázmány Annamária – Ignaták Mónika (2016): *Bábjáték az óvodában*. In Katedra márciusi száma – XXIII/7. Online dokumentum. <http://katedra.sk/2016/06/23/pazmany-annamaria-ignatak-monika-babjatek-az-ovodaban/> Letöltés dátuma: 2018.06.12.

Pernekiné Valentinyi Ildikó (2004): *A báb,, ez a varázslatos kis lény”*. In: Óvodai nevelés 10. szám

Polcz Alaine (1974): *A bábjáték lélektanáról*. In: Szerkesztette Hollós Róbertné: *A bábjáték lélektana és pedagógiája, tanulmánykötet*, Bábjátékos kiskönyvtár, Népművelési Propaganda Iroda 18. szám, Budapest.

Szentirmai László (2008): *bÁBÉCÉ II*. Pest Megyei Közművelődési Intézet, Budapest.

Szentirmai László (2004): *Élmény és nevelés*. Iskolakultúra 1. szám. Online dokumentum. http://real.mtak.hu/60502/1/EPA00011_iskolakultura_2004_01_024-040.pdf Letöltés ideje: 2019.01.31.

Szentirmai László (1997): *Nevelés kézzel-bábbal*. Nemzeti Tankönyvkiadó – Universitas, Budapest.

Székely Andrea (2006): *Bábjáték, a világ befogadásának elérhetősége 3.*, suli Nova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht, Budapest. Online dokumentum. <https://edoc.site/babjatek3-pdf-free.html> Letöltés ideje: 2019.01.22.

Szőke István (2009): *A BÁBJÁTSZÁS ÁBÉCÉJE Az ujjaktól a marionettig*, Csemadok Művelődési Intézete, Dunaszerdahely, Elektronikus változat. Online dokumentum. http://csemadok.sk/files/2013/07/szoke_babjatszaz_web.pdf Letöltés ideje: 2019.01.31.

Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція) : у 2 ч. – Від трьох до шести (семи) років / О.П.Аксьонова, А.М.Аніщук, Л.В.Артемова [та ін.] ; наук. кер. О. Л. Кононко. – Київ : МЦФЕР-Україна, 2014. – Ч. II. – 452 с. частина I. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/rozvitku-ditini-doshkilnogo-vikuya-u-svitinova-redaktsiyachastina-1.pdf> Letöltés ideje: 2019.05.08.

частина II. http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D1%96%D0%BA%D1%83_%D0%AF%20%D1%83%20%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96_%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%202.pdf Letöltés ideje: 2019.05.08.

Internetes forrás:

<https://ovonok.hu/2017/04/a-babozas-jelentosege-a-gyermekek-eleteben/> Letöltés ideje: 2019.05.22.

ÁBRÁK JEGYZÉKE

- 1. ábra.** Ön szokott otthon bábjátékot alkalmazni?
- 2. ábra.** Szokott - e mesélni vagy mesét olvasni gyerekének?
- 3. ábra.** Ön szerint milyen területet fejleszt a bábjáték?
- 4. ábra.** Az óvodai élmények alapján a gyerek otthon igényli a bábjátékot, ha igen báboznak-e a szülők a gyerekeknek?
- 5. ábra.** Milyen pozitív hatását ismeri az alkalmazott bábjátéknak?

A kérdőív nyomtatványa

A kutatásban használt kérdőív mintáját önállóan állítottam össze olyan kérdésekből, amelyeket a szakirodalomban olvastam, valamint az óvodában végzett tapasztalataim alapján véltem fontosnak a szülők megkérdezésére.

1.sz.melléklet: Bábtípusok

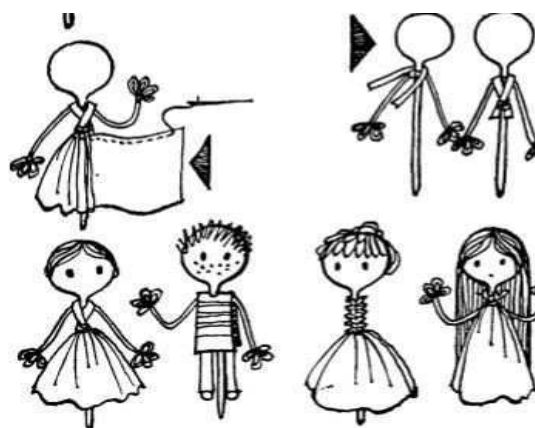
1.számú rajz: Kesztyűs bábok mozgatása

2. számú fotó: Csutkabábok

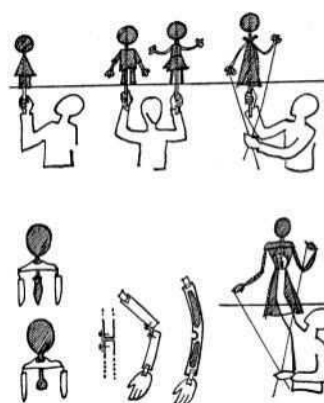
3. számú fotó: Síkbáb

4. számú fotó: Fakanálbáb

5.számú fotó: Ujjbábok

6.számú fotó: Botbáb

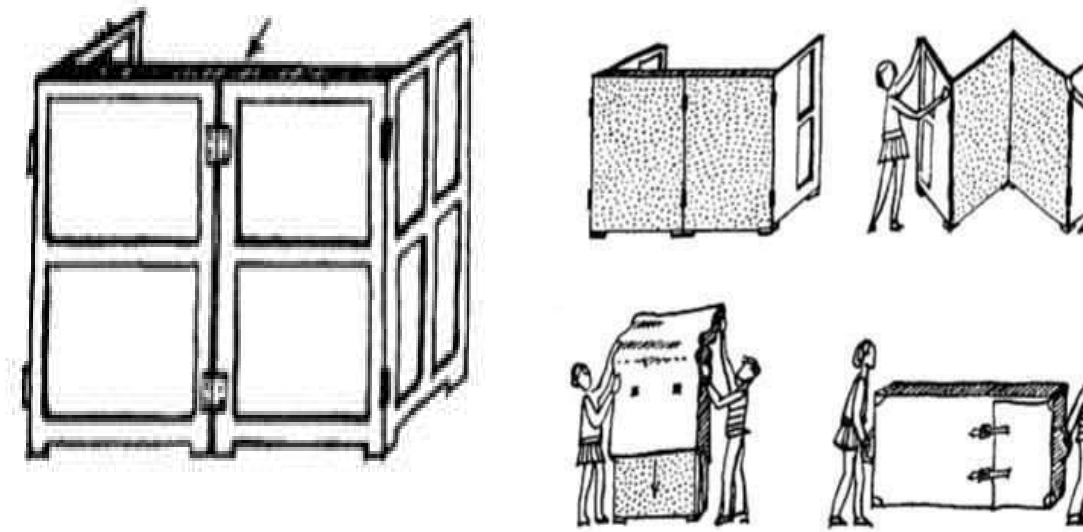
7.számú fotó: Marionett báb

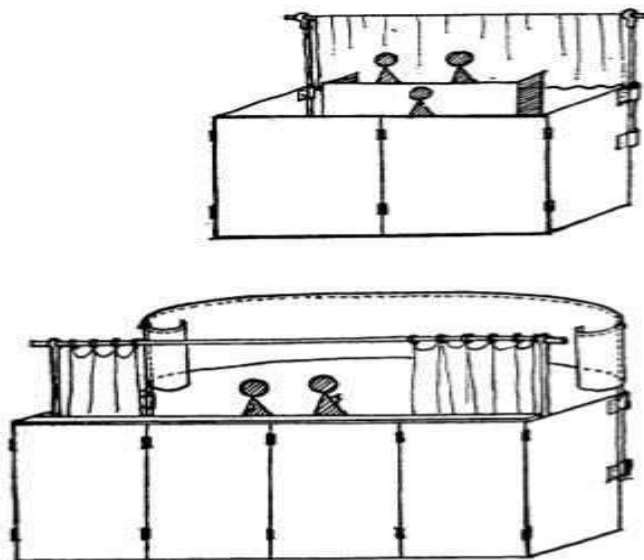
8. számú fotó: Árnyjáték

(1.sz.melléklet forrása: internetről letöltött képek, letöltés ideje: 2019.április)

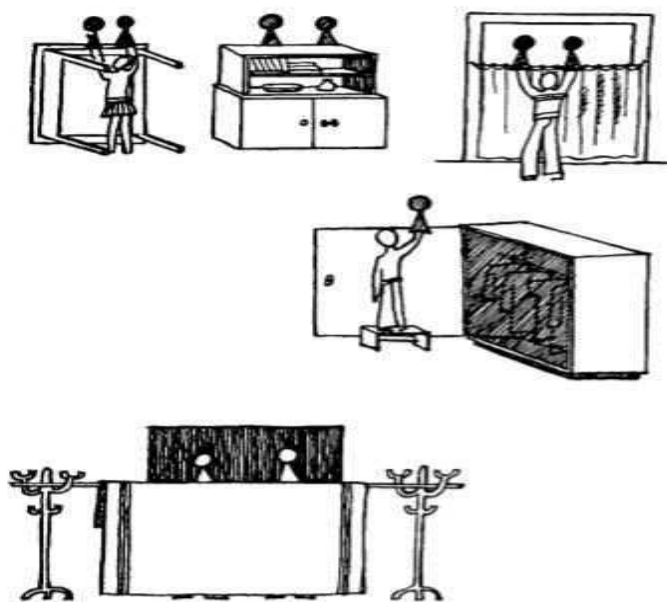
2.sz.melléklet: Paravánok

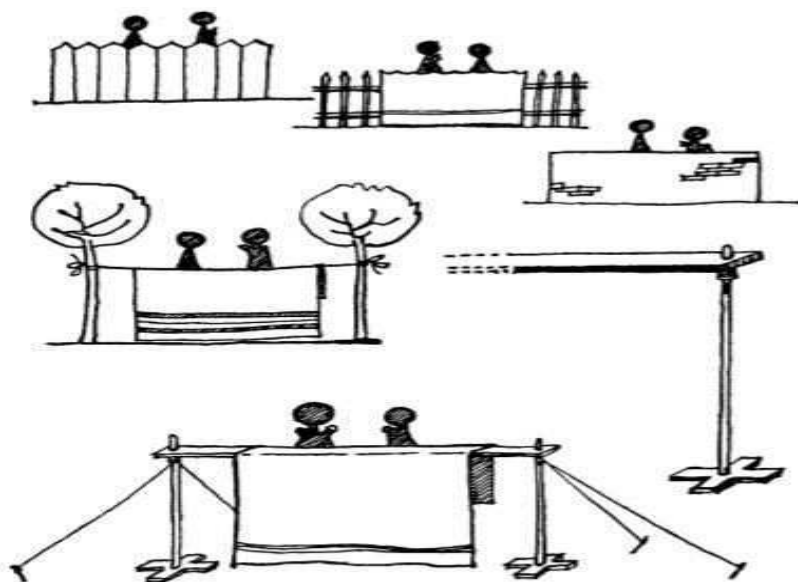
1.számú rajz: Összerakható paraván

2.számú rajz: Bonyolultabb paraván

3.számú rajz: Rögtönzött paraván helyiségben

4. számú rajz: Rögtönzött paraván épületen kívül

(2.sz.melléklet forrása: Szőke István (2009): A BÁBJÁTSZÁS ÁBÉCÉJE Az ujjaktól a marionettig könyvből)

3.számú melléklet

1.számú fotó: A három medve története előadása (forrás: saját fotó)

4. számú melléklet

1.számú fotó: Csernik Pál Szende székely lábbáros

2.számú fotó: Székelyföldről érkezett bábjátékosok János Vitéz című előadás

(4.sz.melléklet forrása: saját fotó)

5. számú melléklet

1.számú fotó: Gálcsi Oktatási- Nevelési Komplexum (forrás: saját fotó)

2.számú fotó: Az óvoda előtt (forrás: saját fotó)

3. számú fotó: Báb készítése (forrás: saját fotó)

4. számú fotó: Ujjbábok készítése (forrás: saját fénykép)

5. számú fotó: A gyerekek bábozása (forrás: saját fotó)

6. számú fotó: A gyerekek bábozása: A három pillangó c. mese (forrás: saját fotó)

7. számú fotó: Pedagógiai bábjáték alkalmazása: óvjuk a környezetet (forrás: saját fotó)

8. számú fotó: A gyerekek bábozása (forrás: saját fotó)

**Kérdőív az alkalmazott bábjátékok ismeretéről a Gálócsi Oktatási –Nevelési Komplexum
óvodás gyerekek szülei részére**

Neme:

Életkora:

1. Ön szokott otthon bábjátékot alkalmazni?

.....

2. Szokott –e mesélni vagy mesét olvasni gyerekének?

.....

3. Ön szerint milyen területet fejleszt a bábjáték?

.....

.....

4. Az óvodai élmények alapján a gyerek otthon igényli a bábjátékot, és ha igen a szülők játszódnak - e a gyereknek?

.....

.....

5. A bábjáték élmény kapcsán tapasztalt-e az alábbi pozitív hatásokat a gyermekével kapcsolatban?

Pozitív hatások	Igen	Nem
Szókincsük bővülése		
Beszédkésztség fejlődése		
A szeretett játék közelsége a biztonság érzetét kelti.		
Oldja a frusztrációt, a feszültséget, bátorságot ad		
Fejleszti a képzeletet, fantáziát, kreativitást		
Személyiség fejlődése, segít a kapcsolatok kialakításában		
Segíti a kéz és a szem koordinációját, finomítja a kézmozdulatokat		
A bábok jó példát mutatnak, pl: hogy ne szemeteljünk, köszönjünk hangosan stb.		
Fejleszti a ritmusérzéklet		
fejleszti a gyermek figyelmét, az emlékezetét és a gondolkodását.		

Nyilatkozat

Alulírott, Szaniszló Erzsébet, a Gálocsi Oktatási –Nevelési Komplexum igazgatója nyilatkozom, hogy Novák –Juszko Tímea részére engedélyezem a fent megnevezett intézmény óvodásaival való foglalkozást, a gyerekek számára a bábjátékok bemutatását, lejegyzését és évfolyammunkájában publikálását. Engedélyezem továbbá a nevelőkkel való beszélgetések lejegyzését a szülőkkel való munkát. Ezen nyilatkozat az évfolyammunka megírásának kezdetétől a leadásáig érvényes (2018. 09.01-től 2019. május 17-ig).

Gálocs, 2018. szeptember 1.

Szaniszló Erzsébet
Igazgató

Власник документу:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1003014951

Дата перевірки:
12.05.2020 10:20:41 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
12.05.2020 10:30:28 EEST

ID користувача:
92712

Назва документу: Novák-Juzsko-Tímea

ID файлу: 1003031326 Кількість сторінок: 59 Кількість слів: 15194 Кількість символів: 110868 Розмір файлу: 3.11 MB

2.5% Схожість

Найбільша схожість: 1.37% з джерело https://lib.iitta.gov.ua/705818/1/Pokazhchyk_ETYKA_2016.pdf

2.34% Схожість з Інтернет джерелами 244 Page 61

0.64% Текстові збіги по Бібліотеці акаунту 48 Page 62

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

0% Вилучень

Вилучений текст відсутній

Підміна символів

Не знайдено заміненних символів